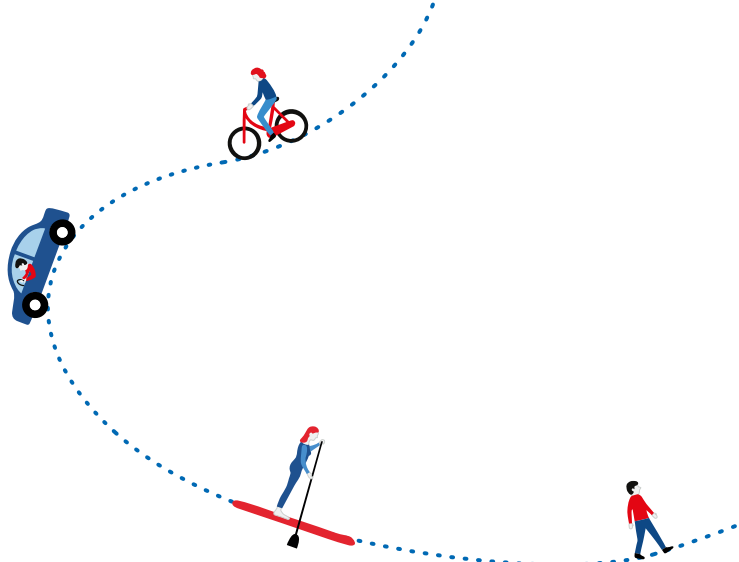

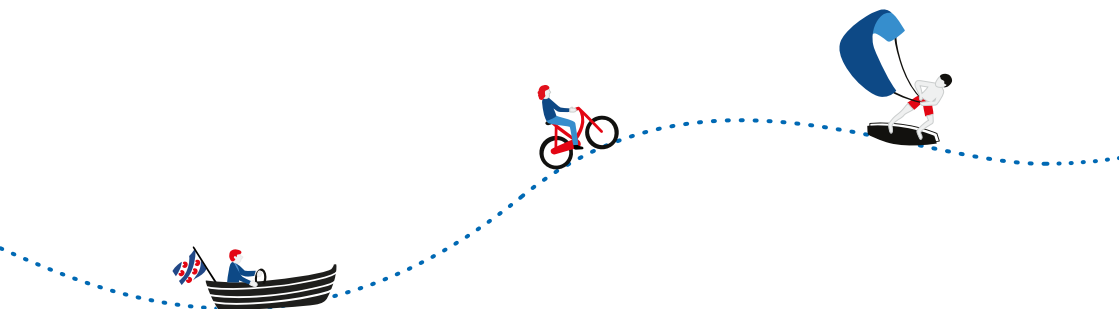
REISGIDS GAASTERLAND

REISGIDS GAASTERLAND

Reis langs bossen,
kliffen en meer

*Deze reisgids Gaasterland is ontwikkeld door VVV Waterland van Friesland
in opdracht van gemeente De Fryske Marren.*

hoogten uit de ijstijd. Reis je door dit gebied, dan zie je hoe natuur en historie met elkaar verweven zijn. Smalle bospaadjes leiden naar weidse vergezichten en achter elke bocht wacht iets nieuws.

Gaasterland laat steeds een ander gezicht zien. Of je nu wandelt, fietst, vaart, paardrijdt of uitkijkt vanaf de

kliffen; hier voel je rust en beweging
tegelijk. Aan de kust maakt het
Rijsterbos plaats voor de weidsheid van
het water. Elk seizoen brengt een eigen
kleur, een ander licht en een nieuw
verhaal. Pak deze reisgids erbij en ga
op ontdekkingsstocht door Gaasterland.

Ontdek z'n bossen, kliffen en
nog veel meer...

YNHÂLD

INHOUD

- 8 NATUUR EN LANDSCHAP
- 20 OP PAD EN ACTIEF
- 28 TIPS VOOR RESTAURANTS
- 32 DORPSVERHALEN
- 38 CAMPINGS
- 46 ETEN UIT DE STREEK
- 52 CULTUUR, HISTORIE EN VERHALEN
- 60 TIPS VOOR KIDS
- 66 ROUTETIPS
- 72 VAKANTIEHUIZEN EN HOTELS
- 80 SHOOPTIPS
- 82 ELFSTEDENSTAD SLOTEN
- 86 INSPIRATIEKAART
- 88 KROEGJESROUTES
- 90 EVENEMENTEN EN PRAKTISCH

BÛTEN

IN WATERLAND

NATUUR EN LANDSCHAP

Als we de Friese terpen en dijken niet meerekenen ligt Friesland grotendeels waterpas. Het golvende Gaasterland vormt daarop een natuurlijke uitzondering en dat maakt dit gebied zo bijzonder. Je vindt hier glooiingen, bossen en drie kliffen die uniek zijn voor Nederland. Ga lekker 'bûten' (buiten) de uitdaging aan en wandel of fiets over de gaasten. Elke klim wordt beloond met een vergezicht en een ontspannen afdaling. Sta even stil bij het strandje van het Mirnser Klif. Hier zie je kitesurfers die met goede wind de horizon versieren.

SCANDINAVISCH CADEAU

Dat Gaasterland bijna buitenlands aanvoelt, is verklaarbaar. Je staat hier namelijk op door Scandinavië gevormde grond, een cadeautje uit de voorlaatste ijstijd. Enorme stukken landijs met daarin keien schoven door het landschap. Ze vormden de heuvels waar Gaasterland haar naam en haar golvende karakter aan dankt: de 'gaasten'. De meeste van deze oeroude glooiingen liggen rond Bakhuizen, Oudemirdum en Rijs.

HOOG, HOGER, HOOGST

Voor een van de hoogste punten van Friesland ga je naar de Murnserdyk. Vanaf hier kijk je uit over het Bakhûster Heech, een keileemrug die het landschap tot zo'n 11 meter boven NAP tilt. Voor Friese begrippen is dit de 'Eiffeltoren'; een plek die perfect illustreert waarom Gaasterland zo anders aanvoelt dan de rest van de provincie.

VAN ZOETE NAAR ZOETE KUST

Het kalme IJsselmeer was tot 1932 de onstuimige Zuiderzee. Hoewel de rivier de

IJssel altijd al in dit gebied uitmondt, kreeg het zoete water pas de overhand toen de Afsluitdijk er kwam. De kustlijn draagt de herinnering in zich van de tijden van het zoute water dat gul gaf, maar ook wreed nam. De overgang van zout naar zoet zie je in Gaasterland terug in een unieke wisselwerking tussen natuur, recreatie en waterveiligheid.

HOOR DE HISTORIE

Dwaal met de podcast van VVV Waterland van Friesland over Oudemirdum terug naar de woeste tijden van de Zuiderzee. Kijk vanaf één van de kliffen met andere ogen naar het water; de kabbelende golfjes van nu waren vroeger soms woeste tongen van water die schepen en zelfs dorpen opslokten. De podcast neemt je mee in de strijd rond de aanleg van de 32 kilometer lange dijk die deze wisselvallige tijd definitief afsloot.

➡ [waterlandvanfriesland.nl/
podcast-ruimte](https://waterlandvanfriesland.nl/podcast-ruimte)

KLIFFEN VAN GAASTERLAND

Waar het land ineens ophoudt, je op een steile wand van keileem staat en uitkijkt over het water: dat is wat een klif is. In Gaasterland vind je maar liefst drie van deze zeldzame verschijnselen. De kliffen getuigen van de ijstijd. De gletsjers stuwden 150.000 jaar geleden massieve kernen van keileem op, die vanaf de 13^e eeuw door de woeste Zuiderzee werden blootgelegd. Tijdens stormen nam de hongerige zee grote hapen uit de heuvels en bleef aan het land knagen tot de komst van de Afsluitdijk in 1932. Nu de erosie is gestopt, vormen de kliffen een prachtig monument van de eeuwige strijd tegen het water.

Kijk je op een klif voor je uit? Dan kun je bij helder weer tot aan Enkhuizen toe zien. Kijk je achterom? Dan zie je het glooiende groen en de bossen van Gaasterland. Kijk je rondom, dan zie je 360 graden verscheidenheid. Daarom is een klif in Gaasterland een heerlijke plek om rustig te genieten van een boterhammetje. En hoe langer je stil zit, des te meer word je opgenomen door de omgeving en des te groter wordt de kans dat de natuur zich laat zien.

MIRNSER KLIF 1

Het Mirnser Klif is voor veel mensen een favoriete plek. Strand, gras en bos komen hier samen. Je bouwt er zandkastelen, zwemt in het IJsselmeer of wandelt langs de oude eiken en beuken van het Rijsterbos. Op windige dagen kleuren talloze kites de lucht. Paarden rusten hier uit bij de aanbindplaats en bij paviljoen 't Mar geniet je van goed eten en een prachtig uitzicht. Het klif is hier lager, glooiend en begroeid met bijzondere flora.

➔ Murnserdyk 46A, Mirns

OUDEMIRDUMERKLIF 2

Het zes meter hoge Oudemirdumerklif geeft een weidse blik over het IJsselmeer. Je komt er via het Minne Minnespad, vernoemd naar de laatste Zuiderzeevervisser van Oudemirdum. Met de komst van de Afsluitdijk werd het zoute water zoet en verdwenen de haring, ansjovis en garnalen waar vissers als Minne generaties lang van leefden. Boven op het klif is een oase van rust en ruimte. Je staat hier op een klif midden in een bijzonder natuurgebied met meer dan 200 plantensoorten en je hebt kans op het spotten van dassen, watervogels of zelfs een zeearend.

➔ De Dollen, Oudemirdum

RODE KLIF BIJ WARNS 3

Het Rode Klif dankt haar naam aan de van oorsprong steile wand van roodachtig, ijzerrijk keileem. Tegenwoordig is de helling minder steil en begroeid met gras. Boven op het klif ligt het monument met de legendarische tekst 'Leaver dea as slaef', ter herinnering aan de Slag bij Warns in 1345. Hier versloegen de Friezen de Hollanders en behield Friesland nog lange tijd zijn zelfstandigheid.

➔ Skarl 17-15, Warns

360 GRADEN VERSCHIEDENHEID

BOSRIJK GEBIED

De bossen van Gaasterland geven beschutting in de winter en verkoeling in de zomer. Wie goed kijkt ziet levende verhalen. Over de natuur, over hoe mensen haar vormden en blijven veranderen. Ooit was dit één ondoordringbaar bos. Maar in de 12e eeuw kapten florierende Zuiderzeesteden, zoals Stavoren, het voor hout en landbouwgrond. Gaasterland werd bijna kaal.

Het groen keerde in de 17e eeuw terug met de komst van de adel. Gaasterland werd 'ingetekend' met statige parken en productiebossen. Rond 1900 werd wegens geldgebrek grond verkocht aan speculanten, waardoor meer dan 800 hectare werd gekapt, ruim 1100 voetbalvelden. In de loop van de tijd verdwenen daarmee ook de oude landhuizen. Dankzij natuurbeschermers en de gemeenten zijn bossen nu weer hersteld. Wat je nu ziet is een versmelting van adellijke grandeur, economische strijd en passie voor natuurbehoud. Volg de paaltjesroutes in het Rijsterbos en Bos Elfbergen of de wandelknooppunten en ontdek het stap voor stap.

DE BELANGRIJKSTE BOSSEN OP EEN RIJ

RIJSTERBOS 1

Het Rijsterbos uit de 17^e eeuw is het kroonjuweel van Gaasterland. In de slottuin zie je nog de contouren van het voormalige landhuis Huize Rijs. Statige lanen en een vredestempeltje sieren het parklandschap, maar het bos verbergt een duister geheim. In de herfst van 1944 was dit een lanceerbasis voor V2 raketten. Onder het bladerdak werden ruim zeventig raketten afgevuurd. De techniek was onvoorspelbaar en soms keerde een V2 terug naar de lanceerplek. Duitse technici kwamen om en de lokale bevolking hield de adem in. Het vredestempeltje werd bij een inslag verwoest en later hersteld als symbool voor vrede. Nu voert de route je van dit verleden naar de rust van het Mirnser Klif.

➔ **Parkeren Murnserdyk 46A, Mirns en Murnserleane, Rijs**

BREMER WILDERNIS

Niet alle bossen waren bedoeld voor adellijke plezierwandelingen. De Bremer Wildernis (vernoemd naar de brem die er volop groeide) was van oorsprong een exploitatiebos. De adel liet hier massaal eiken planten voor de kap; de bast was goud waard voor de leerlooierij en bakkers stookten hun ovens met het hakhout. Wie goed kijkt, ziet de sporen van dit verleden nog altijd. Op de verhoogde stroken, de rabatten, groeien eiken met drie of vier dunnere stammen uit één punt. Dat zijn overblijfselen van het oude eikenkaphoutbos. Eens strak geregisseerd, maar nu een natuurgebied waar dassen hun burchten graven en de reeën de baas zijn.

➔ **Parkeren bij parkeerhaventje aan het bospad Bremer Wildernis, Sondel en parkeerhaventje achter Nij Amerika 16, Nijemirdum**

BOS ELFBERGEN 2

Het grootste bos van Gaasterland heeft voor ieder wat wils. Je wandelt hier over kronkelende paden, langs open plekken en door dicht loofbos. Blikvanger is het fotogenieke vijvertje met de houten brug midden in het bos. Er zijn twee wandelroutes met paaltjes uitgezet, namelijk de blauwe van 3 km en de witte van 6 km. Met kinderen volg je het Dassenpad, Spechtenpad, Bosbeestenpad, Het Geheim van Elfbergen of Kabouterpad, elk met een eigen verhaal en opdrachten. Een deel van Bos Elfbergen is hondenbos, waar honden onder appèl los mogen lopen.

➔ **Parkeren bij De Houtwal 2, Oudemirdum**

JOLDERENBOS

Dit is een van de oudste bossen van Gaasterland, gelegen op een van de hoogste punten van de regio: zo'n 13 meter boven NAP. Hier voel je de krachten van de ijstijd in het klimmen en dalen van de stuwwal. Aan de rand vind je een zeldzaam overblijfsel uit de Koude Oorlog: de luchtwachtstoren. Vroeger was dit een strategisch uitkijkpunt om vijandelijke vliegtuigen te spotten die onder de radar probeerden te blijven. Dit bijzondere bouwwerk is de allerlaatste van dit type luchtwachtstorens in heel Friesland die de sloophamer heeft overleefd.

➔ **Parkeren Huningspaed 7, Oudemirdum**

LYCKLAMABOS

Ook het Lycklamabos is aangeplant als productiebos en was vrij eentonig met veel eiken, berken en naaldbomen. Dit bos wordt beheerd door Natuurmonumenten en vele vrijwilligers hebben zich de laatste jaren ingezet om het soortenrijker te maken. Het resultaat is dat het aantal broedvogelsoorten flink toeneemt. Je kunt hier nu speuren naar de appelvink, kleine bonte specht, de gekraagde roodstaart, grauwe vliegenvanger en de wielewaal.

➔ **Parkeren bij parkeerhaventje
Sminkewei 10 of De Houtwal 2,
Oudemirdum**

WIKELERBOSK

In het Wikelerbosk herken je de Franse barokstijl aan de kaarsrechte lanen die ooit hoorden bij het verdwenen slot Meerenstein. Deze stijl werd in de 17^e eeuw ontwikkeld om de natuur te onderwerpen aan de menselijke wil. Vestingbouwer Menno van Coehoorn, bekend van de vestingwerken in Sloten en Bourtange, liet deze stijl met militaire precisie vertalen

naar de aanleg van zijn buitenplaats. Dit elf hectare grote bos zit nu vol contrasten. De strakke lijnen van de adel zijn later verzacht door slingerende paden in Engelse landschapstijl. In het voorjaar groeit hier een zee aan stinzenplanten, zoals daslook, bosanemoon en vingerhelmbloem.

➔ **Parkeren vlakbij de Hervormde Kerk,
Menno van Coehoornweg 2, Wijckel**

HARICHSTERBOS 3

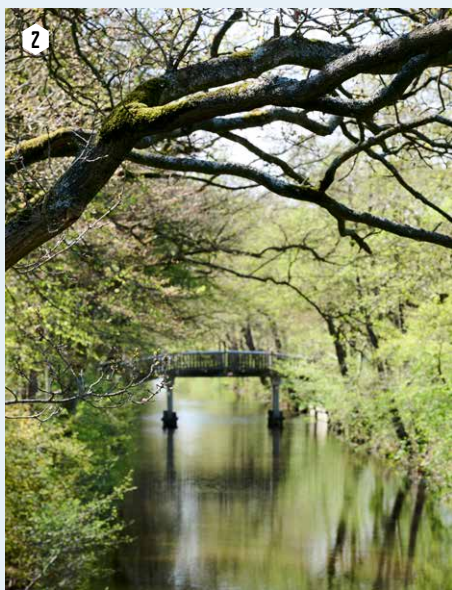
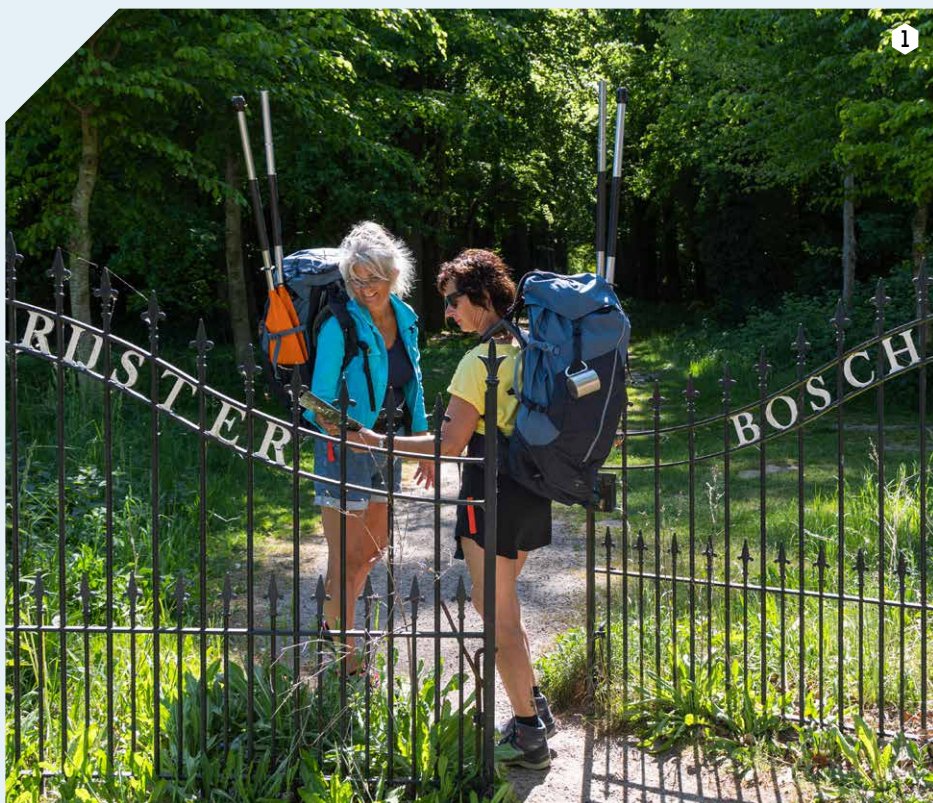
Het Harichsterbos ligt ten zuiden van Harich en heeft een duidelijke rabattenstructuur. Door de keileem in de ondergrond kon regenwater moeilijk wegzakken. Daarom werden greppels gegraven voor de afwatering. De uitgegraven grond werd ertussen opgeworpen tot verhoogde stroken, de rabatten. Op deze drogere ruggen konden zomereiken beter groeien. Het bos heeft rechte lanen, een kilometer lange lindelaan en wordt sinds 1962 beheerd door Staatsbosbeheer. Reeën, dassen en steenmarters leven hier.

➔ **Parkeren langs het Tsjerkepaed, Harich**

STARNUMANBOSSEN

De Starnumanbossen zijn geen strak parkbos maar een ruig en natuurlijk gebied van ruim 100 hectare. Het westelijke deel is bosreservaat, waar de natuur haar gang mag gaan. Je loopt hier over smalle, modderige paadjes langs rabatten en greppels op keileemgrond. Grillige eiken, dood hout en varens bepalen het beeld. Met wat geluk zie je een hagedis zonnen op een boomstam of een ree wegschieten tussen de bomen.

➔ **Parkeren langs de Luts aan de
Lutswal of bij de Klokkenstoel aan
de Tsjerkhofleane, Ruigahuizen of
aan de Houtdijk, Harich**

LAAT JE VERRASSEN

STERREN KIJKEN

Om sterren te zien, heb je duisternis nodig. En die vind je in Gaasterland. Door de ligging aan het IJsselmeer en de beschutting van de bossen is er weinig lichtvervuiling, waardoor je – bij een heldere hemel – de sterrenhemel in haar puurste vorm ervaart. Misschien spot je zelfs de Melkweg. Met veel geluk zie je restanten van het Noorderlicht. Je ziet het hier vaak als een mysterieuze rode gloed, omdat we verder van de poolstreek afliggen. Zoek de stilte op bij de kliffen of de Wyldemer. Laat je zaklantaarn uit en geef je ogen de tijd om aan het donker te wennen. Dan gaat er een universum voor je open. Sterrenkaarten zijn verkrijgbaar bij Bezoekerscentrum Mar en Klif.

➔ **De Brink 4, Oudemirdum, nationaallandschap.frl**

LIBELLEN EN HISTORIE 1

De Wyldemer is het eerste officiële libellenreservaat van Europa. Vanaf het voorjaar kun je hier maar liefst de helft van alle Nederlandse soorten als natuurlijke helikopters door de lucht zien manoeuvreren. Hun vermogen om stil te hangen en weg te schieten is wonderbaarlijk. Het verhaal van de Wyldemer is dat dit tussen 1954 en 1969 een Moluks woonoord was; een monument herinnert daaraan. Vandaag de dag is de Wyldemer een oase van rust waar je kunt wandelen, fietsen en zwemmen. De mooiste manier om er te komen? Vaar met een bootje over het watertje de Luts, dwars door de bossen, en leg aan in dit verborgen paradijs.

➔ **Tussen Oudemirdum en Harich**

MOKKEBANK 2

Dit natuurgebied bij Laaxum is een prachtig vogelgebied en een belangrijke ruplaats voor futen in Europa. Tussen augustus en oktober verblijven hier ontzettend veel futen. Het hele jaar door spot je er zwanen,

lepelaars, aalscholvers, eendensoorten, sterns en meeuwen. Deze laatste worden lokaal mokken genoemd en gaven de bank zijn naam toen deze na de afsluiting van de Zuiderzee droogviel. In de rietvelden broeden rietzangers en de zeldzame roerdomp. De Mokkebank is niet vrij toegankelijk, maar vanaf vogelkijkhut De Mok heb je een prachtig uitzicht over het gebied. Misschien zie je zelfs een zeearend overvliegen.

➔ **Wieldyk, Laaxum**

waterlandvanfriesland.nl/mokkebank

STINZENFLORA 3

Al in de vroege lente kleuren bijzondere bloemen de bodem van het Wikelerbosk. De verzamelnaam hiervoor is stinzenflora. Het zijn planten die vanaf de 16^e eeuw door adellijke families werden meegenomen op reizen door Europa om te pronken op het landgoed van hun 'stins', een adellijk stenen huis. In het Wikelerbosk, waar ooit de buitenplaats van de beroemde vestingbouwer Menno van Coehoorn stond,

geniet je nu van verwildeerde tapijten vol sneeuwkllokjes, boshyacinten en daslook. Gidsen vertellen tijdens voorjaarsexcursies alles over de herkomst en de rijke historie van dit bloeiende erfgoed.

➔ **Meerenstein, Wijckel**

FLAMINGO'S SPOTTEN 4

Ja, ja! Aan de IJsselmeerkust kun je flamingo's spotten. Bijvoorbeeld bij de zandplaten van natuurgebied de Steile Bank heb je in de (na)zomer kans om Europese, Chileense en Caribische flamingo's te zien. Het gaat om een verwildeerde populatie flamingo's die ooit uit gevangenis is ontsnapt. De flamingo's foerageren hier op algen en kleine kreeftachtigen. De kleurstoffen uit dit voedsel geven hen hun kenmerkende roze verenpak. Vanaf uitkijkplatform 'Seedyk-kiekje' heb je prachtig, bijna tropisch uitzicht over de plek waar deze gasten soms ongestoord verblijven. Vergeet je verrekijker niet!

➔ **Liemerige Wei 6, Oudemirdum**

NATIONAAL LANDSCHAP

Gaasterland ligt in een Nationaal Landschap, één van de twintig die het Rijk heeft aangewezen in Nederland. En dat is terecht. Want nergens in Nederland vind je zoveel verschillende landschappen zó dicht bij elkaar. Tijdens je ontdekkingsstocht wissel je zeldzame kliffen en middeleeuwse terpen af met historische Elfstedenstadjes en weidse landerijen. Midden tussen deze contrasten ligt het glooiende Gaasterland, waar de sporen van de ijstijd nog zichtbaar zijn in het reliëf. Een unieke mix van bos, weide en water die sinds 2005 officieel wordt beschermd.

➔ nationalelandschap.frl

START JE BEZOEK BIJ MAR & KLIF 1

Bij Bezoekerscentrum Mar & Klif komt de geschiedenis van Zuidwest Fryslân tot leven. Ontdek hoe gletsjers tijdens de ijstijd de heuvels opduwden en dwaal

door een spannende ijsgrot. Leer alles over archeologische vondsten en ervaar hoe de oerbewoners van Gaasterland een vuurstenen mes gebruikten. Ook kun je een kijkje onder de grond nemen in de burcht van de das, een inmiddels beschermde inwoner die een moeizame comeback heeft gemaakt. Beklim tot slot de vogelkijkhut voor een weids uitzicht. Dit interactieve centrum is hét startpunt voor je ontdekkingsstocht, vol routekaarten en tips.

➔ **De Brink 4, Oudemirdum,**
nationalelandschap.frl

OP PAD MET EEN AMBASSADEUR 2

Zie Gaasterland door de ogen van een ambassadeur van het Nationaal Landschap en geen geheim ontgaat je. Deze gepassioneerde kenners nemen je in kleine gezelschappen van maximaal vier personen gratis mee op ontdekkingsstocht. Elke gids deelt een eigen, uniek verhaal; van de verborgen natuur in de bossen tot de rijke historie van de regio. Een persoonlijke beleving die je nergens anders vindt.

➔ nationalelandschap.frl

“Op een mooie zondagmiddag staan Yfke en ik voor de deur van een woonboerderij aan de Rûchhústerwei vlakbij Ruigahuizen. Alleen al de weg ernaartoe was een zaligheid. Een vrolijke Fêdde opent de deur en laat ons binnen in zijn paleisje tussen het groen. Na een werkzaam leven in Amsterdam kochten hij en zijn vrouw Gerda twintig jaar geleden een bouwval in Gaasterland om op te knappen teneinde zich hier definitief te vestigen. Tegenover hun huis konden ze een weiland ter grootte van een hectare kopen, wat ze omtoverden tot hun eigen natuurgebied: het Slauerhoff natuurterrein, vernoemd naar Fêdde zijn favoriete dichter.”

Blogger Wiepkje Hoekstra over ‘op pad met een ambassadeur’
Lees de hele blog op waterlandvanfriesland.nl/blog-gids

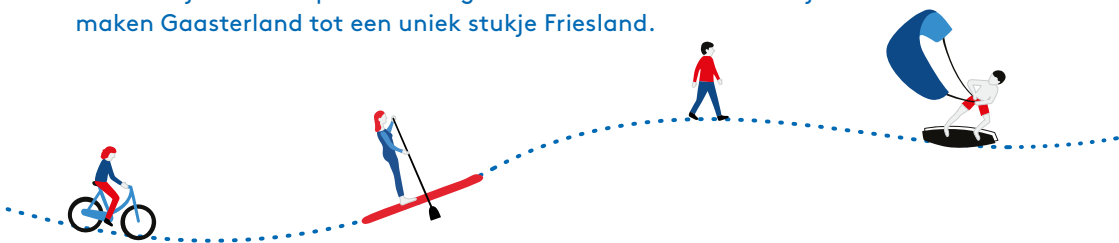

AKTIEF IN WATERLAND

OP PAD EN AKTIEF

Glooiend Gaasterland nodigt uit om 'aktief' (het Friese woord voor actief) bezig te zijn. Dat komt door het afwisselende landschap, waar de telkens veranderende horizon je nieuwsgierig maakt om erachter te kijken. En wat je vindt, is variatie en afwisseling: je gaat van dichte bossen en het karakteristieke brinkdorp Oudemirdum naar weidse landerijen en de bijzondere IJsselmeerklijven. Of je nu wandelt, fietst of het water opzoekt, de vergezichten verbazen je telkens opnieuw. Het glooiende reliëf en de natuurlijke variatie maken Gaasterland tot een uniek stukje Friesland.

FIETSEN

Stap op de pedalen en ontdek Gaasterland op een actieve manier. Het landschap golft vrolijk en speels met je mee; je bedwingt een stukje vals plat of maakt een kort klimmetje dat je nét even in de benen voelt. Maar dan komt de beloning: heerlijk naar beneden zoeven met de wind in je gezicht en een weids uitzicht als kers op de taart. Wil je écht taart? Onderweg vind je tal van intieme rustpunten en gastvrije horecastops voor een welverdiende pauze. Met de fietsknooppunten stippel je eenvoudig je eigen weg uit, maar de allermooiste routetips hebben wij alvast voor je verzameld in deze reisgids en op waterlandvanfriesland.nl

Huur hier je fiets in Gaasterland:

➔ RIJWIELVERHUUR GAASTERLAND

Van Swinderenstraat 45, Balk
moustweewielers.nl

➔ BIKE TOTAAL RODENBURG

Sluisweg 2, Lemmer
biketotaalrodenburg.nl

➔ RIJWIELBEDRIJF 'T FIETSHOEKJE

Fonteinwei 1, Oudemirdum
fietshoekje.nl

WANDELEN

Wandelen in Gaasterland is meer dan een paaltjesroute volgen. Het is een uitnodiging om te vertragen en de ruis

van alledag achter je te laten. Terwijl de paden je door eeuwenoude bossen, langs verstilte kliffen en over glooiende weilanden leiden, ontstaat er ruimte in je gedachten. Onderweg vertellen dassenburchten, zwerfkeien en sporen uit de ijstijd hun eigen tijdloze verhaal. Gun jezelf de tijd om erbij stil te staan. Elk seizoen kleurt het landschap anders, waardoor elke wandeling een nieuwe ontmoeting is met de natuur en je zo jouw verdiende rust vindt.

➔ [waterlandvanfriesland.nl/
wandelen-gaasterland](https://waterlandvanfriesland.nl/wandelen-gaasterland)

VAREN

Kano, sup, sloep, fluitboot of zelfs zeilboot? In Gaasterland kun je prachtig varen. De Luts is een must. Dit smalle riviertje wordt omgeven door bomen, waardoor het op stukken als een groene tunnel oogt. Juist die natuurlijke intimiteit maakt het bijzonder. Internationale suppers (stand-up-paddlers) die de Elfstedentocht suppen, noemen dit stuk de 'Frisian Jungle'. In de originele schaats Elfstedentocht is de Luts vaak een probleemstuk. Door de stroming van het water en de beschutting van de bomen groeit het ijs hier minder snel. Dus andersom: is het ijs hier dik genoeg? Dan heb je dikke kans dat de Tocht der Tochten doorgaat.

➔ [waterlandvanfriesland.nl/
varen-gaasterland](https://waterlandvanfriesland.nl/varen-gaasterland)

KIES JOUW BEWEGING

SPORTIEF IN ACTIE

SOLEX EN E-CHOPPER 1

Gaasterland op een eigenzinnige en unieke manier ontdekken? Tuf nostalgisch op een authentieke, puffende solex. Of kies voor de stilte van een stoere e-chopper. Beide geven je dat ultieme gevoel van vrijheid terwijl je langs de kliffen, door de bossen en over de dijken aan het IJsselmeer rijdt. Het is alsof je op de Friese variant van de Route 66 rijdt. Zeker als je nog even een ommetje maakt door het buurtschap 'Nieuw Amerika'; een knipoog naar de VS waar dit gevoel van vrijheid vandaan komt. En het mooie is? Dat je dit alles gewoon kunt beleven zonder de oceaan over te vliegen.

➔ waterlandvanfriesland.nl/echopper

PACKRAFTEN 2

Wanneer je in het waterland van Friesland bent, weet je dat water altijd in de buurt is. Net als bos, rust en ruimte: de ideale ingrediënten voor een packraft-avontuur. Je combineert wandelen en varen met een slimme trekking rugzak waarin alles zit: de opblaasbare kano, peddel en pomp. Het weegt slechts 5,5 kg. Wandel door

het Rijsterbos, pak je boot uit en peddel geruisloos richting de Wyldemerk. Opblazen is een appeltje-eitje! Dankzij de Goed Weer Garantie van Woodssteps boek je zonder risico: bij slecht weer verplaats je je uitje gratis of krijg je je geld terug.

➔ [Leise Leane 6, Rijs, woodssteps.nl](http://LeiseLeane6Rijswoodssteps.nl)

KITESURFEN 3

Wil je 'fleane' (Fries voor vliegen)? Ga kitesurfen bij het Mirnser Klif. Dat is spectaculair. Met het klif achter je en het weidse IJsselmeer voor je ervaar je ultieme vrijheid. Dankzij de constante wind en het ondiepe water is deze spot volgens kenners zelfs een van de mooiste van Europa. Ideaal voor beginners om bij een lokale kiteschool het vliegen veilig onder de knie te krijgen. Het gebied wordt duidelijk aangegeven met gele boeien, zodat je onbezorgd het water op kunt. Geen hoogvlieger? Geniet vanaf het strand van de kleurrijke kites en de indrukwekkende sprongen. De energie aan de kust is aanstekelijk.

➔ waterlandvanfriesland.nl/kitesurfen

“Ze stappen in en peddelen rustig het water op. Even wiebelen ze allebei voorzichtig. “Oh, dit voelt veel stabielers dan ik had gedacht”, zegt Jennie opgelucht. “Ik dacht echt dat we meteen om zouden kiepen.” Lachend varen ze verder. Alleen het zachte geklots van het water en het ruisen van het riet is te horen. Ze varen richting de Wyldemerk, waar ze nog even rondpeddelen en de omgeving in zich opnemen. Het water glinstert en de tijd lijkt even stil te staan.”

Brenda van VVV Waterland van Friesland en haar vriendin Jennie over packraften. Lees de hele blog op waterlandvanfriesland.nl/blog-packraften

LOPIFIT

Wist je dat je met 25 kilometer per uur door het landschap van Gaasterland kunt zoeven? Dat kan op de Lopifit, een ingenieuze uitvinding uit Drenthe. Zie het als een kruising tussen een step, loopband en elektrische fiets. Je wandelt op je eigen tempo op het loopbandje, terwijl de motor je ondersteunt om een snelheid tot 25 kilometer per uur te maken. Een ideale oplossing voor wandelaars die de bossen en kliffen in een wat vlotter tempo willen ontdekken, zonder het contact met de natuur te verliezen. Een unieke ervaring waarbij wandelen en fietsen op een verrassende manier samenkomen.

➔ **Nij Amerika 18, Nijemirdum,**
lopifitgaasterland.nl

DAFJE RIJDEN 4

In Gaasterland kun je ze regelmatig zien tuffen: de iconische DAF 33. Ooit de 'truttenschudder' genoemd, nu een nostalgisch icoon uit de jaren '60 en '70. Door de beroemde 'Pientere pook' is rijden in een DAF kinderspel. Je kiest gewoon tussen vooruit of achteruit en gaan met die banana. Wist je dat een dafje in theorie net zo hard achteruit als vooruit kan rijden? Bij deze dafjes van Solexverhuur Friesland geef je hem alleen voor de achteruit even een zetje met de motor uit. Zo ontdek je in alle rust de Friese weggetjes. De verhuurder denkt graag met je mee over fijne picknickplekjes, een culturele tour langs musea, een High Tea onderweg of een uitgebreide BBQ.

➔ **Keamerlânswai 3, Harich,**
solexverhuurfriesland.nl

TIJDREIS DOOR GAASTERLAND 5

Vele Friezen kennen hem nog: de kanariegele FRAM-bus die tot in de jaren '90 het straatbeeld bepaalde. Stap in deze rijdende tijdcapsule of de oldtimerbus uit '58 en maak met de vrolijke gids Yde een tijdreis door de regio. Hij vertelt vol passie en humor over (bijna) steden, verdrinken dorpen, koekenbakkers en markante streekfiguren. Ontdek de meest bijzondere plekjes en ervaar de historie van Gaasterland op een unieke manier. Kies voor een middagtocht (inclusief oranjekoek) en laat je betoveren door de charme van vroeger. Waarschuwing: er gaat gelachen worden!

➔ **Ouwsterhaule, waterlandvanfriesland.nl/**
tijdreis-gaasterland

SINT ODULPHUSPAD 6

Staat Santiago de Compostela op je bucketlist? Zet de eerste stap in Gaasterland. Het 260 kilometer lange Sint Odulphuspad is via het Friese 'Jabikspaad' verbonden met het Europese netwerk van pelgrimswegen naar Spanje. Treed in de voetsporen van de heilige Odulphus, die in de 9^e eeuw met z'n geloof houvast en troost bracht in Friesland. Hoewel zijn klooster in Stavoren door de Zuiderzee werd verzwolgen, is zijn spirituele nalatenschap nog overal voelbaar. Onderweg kom je informatiepanelen tegen, onder andere in Stavoren, waar je meer leest over zijn leven en betekenis. Het pad voert je door de serene natuur en verbindt historie met stilte. Een prachtige pelgrimstocht die je lichamelijk en geestelijk een rijker mens maakt. Plus stempels op je pelgrimspaspoort.

➔ **odulphuspad.nl**

**“Een prachtige pelgrimstocht die je lichamelijk
en geestelijk een rijker mens maakt”**

4

5

6

“In Wijckel start de etappe Moenia Perlae die mij in 16 kilometer naar Balk brengt. Met een enorme bocht loop ik eerst naar Sloten. Het voelt in eerste instantie een beetje onnodig om zo om te lopen, maar wanneer ik bij de Ee kom snap ik het helemaal. Over een gravel fietspad langs het water, waar het riet wuift in de wind en de meerkoeten en eenden rustig zwemmen is het heerlijk wandelen. Een bankje nodigt uit om even te gaan zitten en na te denken. Waarom heb ik vandaag zo’n moeite met omlopen? Wat zegt dit over waar ik nu sta in mijn leven? Vragen waar ik niet direct het antwoord op weet, maar die ik wel meeneem tijdens mijn verdere wandeling.”

Wanda Wandelt over
het Odulphuspad

ZEILEND BEURTVEER HEEG-BALK

Stap in Balk aan boord van het zeilende beurtveer naar Heeg en ervaar hoe vroeger vracht en passagiers werden vervoerd. Op het authentieke skûtsje Aleida Hendrika bepaalt de wind het tempo. De tocht over het Sloterveer en het Heegermeer duurt gemiddeld tweeënhalf uur. Onderweg passeer je het sfeervolle Woudsend. Je mag zelf de handen uit de mouwen steken bij het hijsen van de zeilen of het aanleggen. Ideaal voor fietsers: je tweewieler mag gratis mee aan boord in het ruim.

➔ **Meerweg 26, Balk,**
skutsjeverhuurhaghe.nl

GOLFEN IN DE NATUUR

Vind je ideale swing. Combineer golf met een natuurwandeling op Golfbaan Gaasterland. Deze 43 hectare grote baan ligt midden in de natuur en was de eerste in Europa die het Groenlabel (GEO-certificaat) ontving. Op de baan wordt slechts 15 hectare gebruikt voor de 9 holes; de rest van het gebied is puur natuur. Tijdens een rondje golf spot je hier bijzondere planten, vogels en soms zelfs wild. Het is de ideale plek om sportiviteit en rust te verenigen. Maar let wel goed op: sla geen 'birdie' uit de lucht. Wild heeft op deze golfbaan altijd voorrang.

➔ **Sminkewei 10, Oudemirdum,**
golfclubgaasterland.nl

BOERDERIJ KLEURRIJK

Op Landgoed Frisian Forest vind je Boerderij Kleurrijk, een bijzondere zorgboerderij waar wonen, werken en kinderopvang samenkomen. Het terrein is openbaar toegankelijk, rolstoelvriendelijk en een plek waar iedereen zichzelf mag zijn. Wandel over het erf en ontmoet de dieren.

In de pluktuin stel je tegen vergoeding een boeket samen en bij het zelfservice rustpunt regel je zelf een kop koffie of thee met wat lekkers. In het winkeltje vind je unieke producten, met liefde gemaakt door cliënten. Alle verdiensten komen direct ten goede aan de zorginstelling.

➔ **Boegen 2, Oudemirdum**

LELIJKE EEND

Maak een duck-toer. Stap in een lelijke eend, ook wel 2CV genoemd. Dit staat voor 'Deux Chevaux Vapeur' (twee fiscale paardenkrachten) en verwijst naar de Franse belastingklasse voor deze auto. Wist je dat de Lelijke Eend voor Franse boeren ontwikkeld werd? De vering moest zó goed zijn dat een mand met eieren niet mocht breken tijdens een rit over hobbelige akkers. Dat maakt het vandaag de dag de meest comfortabele manier om over de Friese weggetjes te deinen. Met het dakje open en een mand vol lekkers maak je een heerlijke mini-roadtrip langs de kustplaatsjes en fonteinen. Een dag vol Friese Franse flair.

➔ **Mientwei 4b, Rijs, oppaed.nl**

MANEGE GAASTERLAND

Heb je een eigen paard en wil je er samen eens lekker op uit? Dan is Manege Gaasterland in Harich het ideale vertrekpunt. Deze verenigingsmanege ligt aan de rand van het bos, direct aan de Luts. Vanaf het ruime parkeerterrein heb je direct toegang tot een netwerk van ruim 30 kilometer aan prachtige ruiters- en menpaden. Er worden hier geen paarden of pony's verhuurd.

➔ **Wyldemerkwei 1, Harich,**
manegegaasterland.nl

7

8

9

10

LEKKER ITE IN WATERLAND

TIPS VOOR RESTAURANTS

Genieten? In Gaasterland kennen ze het genot van een goed glas, lekker eten en gezelligheid. Maar als echte Friezen nemen ze hier pas de tijd voor als ze het verdiend hebben. Dus: eerst stappen en dan happen. Na een wandeling door het bos of een fietstocht over de kliffen schuif je aan voor iets warmes, iets lokaals of gewoon iets lekkers. Van een paviljoen aan het water tot een restaurant in een oude stadsboerderij; hier proef je het ritme van de streek. Soms klassiek, soms stoer van de grill, maar altijd met uitzicht op het goede leven.

SMULLEN BIJ JANS 1

Lekker eten doe je bij Hotel & Restaurant Jans in Rijs. Van 1923 tot 1967 waren Gerardus Jans en zijn vrouw Henderika de eigenaren. Hun bezieling en gastvrijheid als de grondleggers van de hedendaagse Gaasterlandse gastvrijheid proef en ervaar je nog steeds. Bijvoorbeeld in het klassieke Jansmenu: een romige mosterdsoep, gevolgd door zalm of malse diamanthaas. Sluit af met de beroemde parfait van pinda's met Beerinnenburg van Weduwe Joustra uit Sneek. In de sfeervolle ambiance van dit historische pand smaakt alles naar meer. Kom je vanaf het water, dan kun je met een klein bootje tot vlakbij aanleggen.

➔ **Mientwei 1, Rijs, hoteljans.nl**

PAVILJOEN 'T MAR 2

Na een wandeling over het Mirnser Klif of een middag uitwaaien op het strand, schuif je zo aan bij Paviljoen 't Mar. Vanaf het terras geniet je van een prachtig panoramisch uitzicht over het IJsselmeer, waar je bij een stevige wind de kitesurfers over het water ziet vliegen. Op de kaart

staan stevige lunchgerechten en kun je er ook terecht voor een heerlijk diner. Er wordt bovendien met veel streekproducten gewerkt, zoals lokaal gebak en ambachtelijk boerenijs van de nabijgelegen ijsboerderij. Een echte favoriet is de 'kite o'clock': soep, brood en diverse soorten beleg. Kortom, een heerlijke plek om vlakbij het strand de dag in alle rust af te sluiten.

➔ **Murnserdyk 46a, Mirns, paviljoentmar.nl**

RESTAURANT DE NOSTALGIE

Je schuift aan na een dag buiten. Gewoon even zitten en lekker eten. Het pand aan de Brink is ruim 200 jaar oud en was ooit bakkerij, groentewinkel, ijsalon en bruine kroeg. Nu zit er een restaurant waar wordt gekookt met wat het seizoen brengt en waar veel ingrediënten uit de regio komen. Denk aan producten van Farmily, De Betonpleats, Bakkerij Twijnstra en Gaast'sperges, maar ook van lokale jagers en andere makers uit de buurt.

➔ **De Brink 6, Oudemirdum, restaurantdenostalgie.nl**

HOTEL RESTAURANT BOSCHLUST

Dit gastvrije hotel met zijn sfeervolle, landelijke interieur ligt in Oudemirdum, midden in het bosrijke Gaasterland en op korte afstand van het IJsselmeer. Het hotel beschikt over veertien kamers, van recent vernieuwde basic kamers tot luxe suites met eigen badkamer en wifi. 's Ochtends geniet je van een uitgebreid ontbijt en voor onderweg stelt het team graag een lunchpakket samen. Vanuit het hotel wandel je zo het bos in of fiets je richting het Mirnser Klif. Na een dag buiten ben je welkom voor een diner met seizoensproducten.

➔ **De Brink 3, Oudemirdum,**
hotelboschlust.nl

MALLEMOK SLOTEN

Aan de rand van Sloten vind je De Mallemok & La Gabbianella. Twee concepten onder één dak, gevestigd in een sfeervolle kop-rompboerderij. Bij De Mallemok geniet je van toegankelijke, smaakvolle gerechten, terwijl La Gabbianella draait om ambachtelijke pizza's met eigen deeg en zorgvuldig geselecteerde ingrediënten. Dat vakmanschap bracht het team zelfs naar het NK, EK én WK pizzabakken. Het fijne: je hoeft niet te kiezen. Aan één tafel bestel je een burger, grillgerecht of pizza. Een gezellige, smaakvolle afsluiting van een dagje Sloten en Gaasterland.

➔ **Baanweg 96, Sloten, mallemok.nl**

TIJNSTRA, DE ECHTE BAKKER BAKKER EN LUNCHROOM

Sinds de oprichting in 1902 is Bakkerij Twijnstra het dorp trouw gebleven. Terwijl de wereld veranderde en het familiebedrijf uitbreidde naar steeds meer plaatsen in de regio, bleef het hart van het bedrijf hier in

het dorp aan de Brink gevestigd. In de eigen bakkerij worden natuurlijke ingrediënten gebruikt en krijgt het deeg nog alle tijd om te rijzen. Dat proef je terug in specialiteiten zoals het suikerbrood, zuurdesembrood, oranjekoek en Fryske dúmkjes. Geniet in de moderne lunchroom of op het zonnige terras van dit vakmanschap op een unieke historische locatie. Of neem iets lekkers mee naar huis.

➔ **De Brink 16, Oudemirdum,**
twijnstra.echtebakker.nl

BADMEESTER KEIMPE

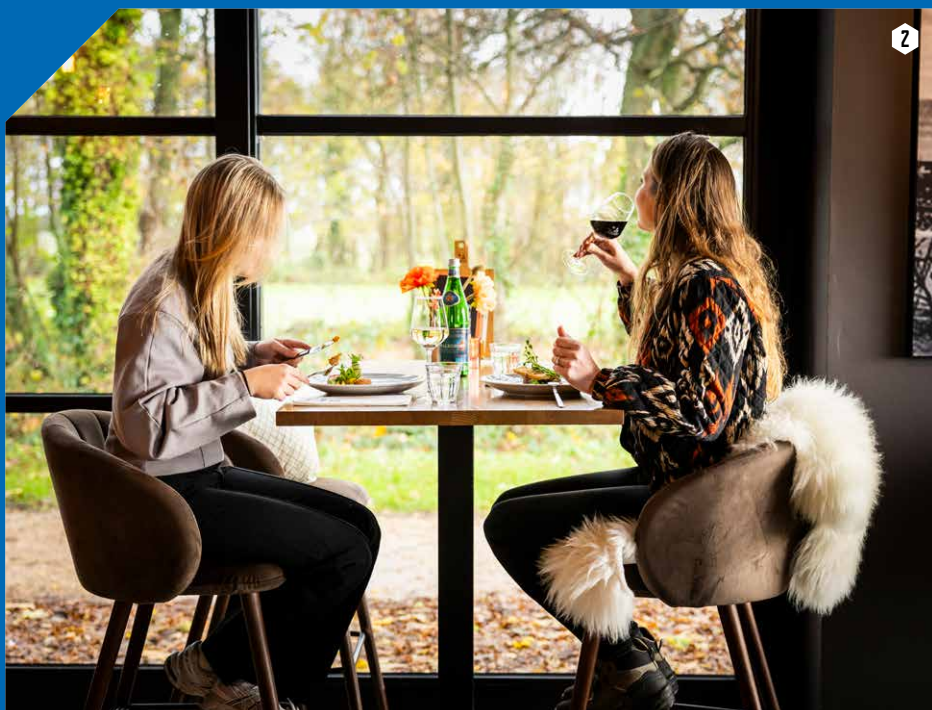
Direct aan het Slotermeer ligt Paviljoen Badmeester Keimpe. Vanaf het terras aan het water heb je een weids uitzicht. Regelmatig is er op zondagmiddag live muziek. 's Winters brandt buiten het houtvuur. Je kiest hier uit een gevarieerde kaart, waarbij de geur van gerookte paling je vaak buiten al tegemoetkomt. Of je nu met Cava in de zon zit of met glühwein in de kou, de sfeer is altijd ontspannen. Check vooraf de openingstijden.

➔ **Tsjamkedykje 10, Balk,**
badmeesterkeimpe.nl

BRASSERIE RIJSTERBOSCH

Aan de rand van het Rijsterbos staat het monumentale pand van Brasserie Rijsterbosch. Ooit de vakantieplek van de Belgische eigenaren Jorgen en Els; nu ontvangen ze er zelf gasten. Bourgondisch genieten staat centraal. Jorgen en Els namen hun roots mee naar de keuken: op de kaart proef je een Vlaams accent met amberkleurige stoofpotten en Belgische bieren. Of het nu gaat om een goed glas tijdens 'pintjesdag' of een diner terwijl de bladeren kleuren, hier zit je goed.

➔ **Marderleane 2, Rijs, rijsterbosch.nl**

1

SMÛK

IN WATERLAND

DORPSVERHALEN

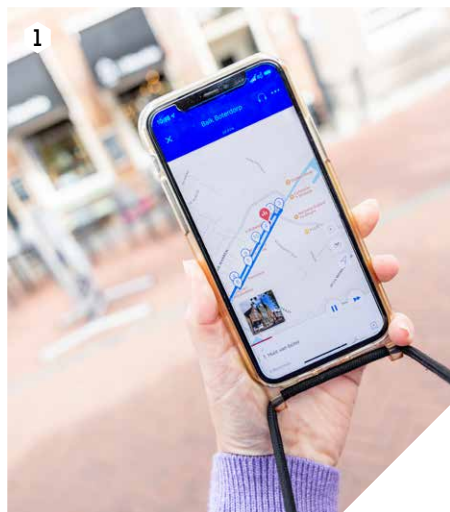
Achter elk dorp in Gaasterland schuilt een eigen verhaal. Soms herinnert een markant bouwwerk aan dit verleden, zoals de toren van Nijemirdum, die ooit een baken van houvast en hoop vormde. Het bood steun in een onvoorspelbaar bestaan waarin de natuur rauw was en de Zuiderzee soms bikkelaar tegen de kliffen beukte. Mens en natuur hebben hier in een eeuwenlang samenspel hun stempel op het landschap gedrukt: van Scandinavische ijstijdgletsjers tot dijkbouwers, van (boter)handelaars tot vissers en van boerenadel tot vestingbouwers.

Soms was die erfenis een bewuste vormgeving van trots, zichtbaar in statige gebouwen en lanen; dan weer nam de natuur de regie met heide en dichte bossen. Zelfs ongewenste sporen van de Duitse bezetter maken nu deel uit van het hedendaagse geheel. Het mag er allemaal zijn. Vandaag de dag zijn de dorpen vooral 'smûk' (gezellig) en karakteristiek. Al deze elementen, van kronkelpaden en kliffen tot de historie van grote denkers en doeners, vormen nu een prachtig decor om van te genieten, te onthaasten of simpelweg te overpeinzen. Laat je inspireren door dit landschap vol contrasten, waar elk baken een eigen geschiedenis vertelt.

BALK 1

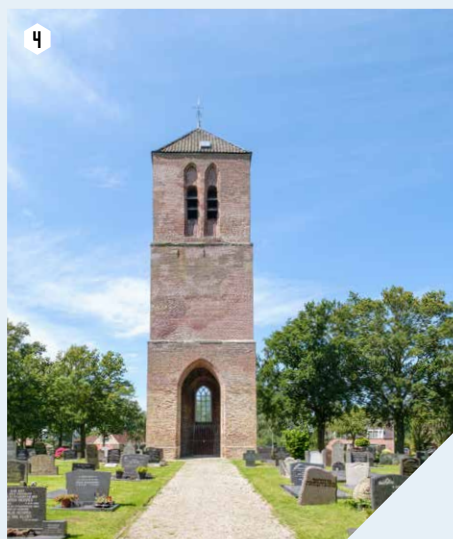
Ooit werd over de Luts een 'balk' gelegd, waarna het dorp ontstond. Dit fameuze voormalig riviertje was de levensader van de boterhandel per schip in de 18^e eeuw. De 'vette' winst daarvan zie je terug in de gevels. Ontdek het tijdens de audiotour 'Balk Boterdorp'. Je start bij It Bûterhûs en tevens VVV aan de Van Swinderenstraat 8.

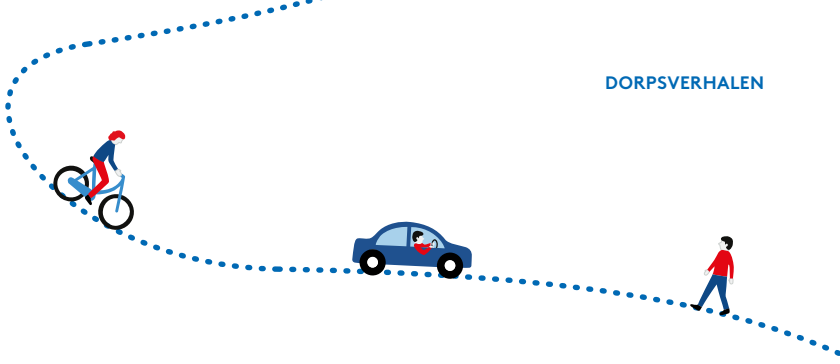
Maar dit dorp herbergt meer verhalen. Wist je dat Balk een historische band heeft met de VS door een emigratiegolf van Balksters naar de staat Indiana? En dat dichter Herman Gorter hier een standbeeld heeft vanwege zijn sterke verbondenheid met het dorp? Eindig je bezoek op een terras aan de Luts.

KLEINE DORPEN GROOTSE VERHALEN

OUDEMIRDUM 2

Oudemirdum is het levendige hart van Gaasterland. Start je ontdekkingsreis bij Bezoekerscentrum Mar & Klif aan de Brink. Je leert hier het landschap 'lezen', wat je fiets- of wandeltocht nóg interessanter maakt. Vroeger was de Brink de plek waar schaapskuddes verzamelden om naar de vroegere heidevelden gebracht te worden. Nu is het de huiskamer van het dorp, waar mensen genieten van wat lekkers bijpraten of gewoon even 'mekkeren'. Trek daarna de natuur in; wandel direct de bossen in of fiets naar het Oudemirdumerklif voor een weids uitzicht over het IJsselmeer.

RIJS 3

Rijs is natuurlijk verbonden met het Rijsterbos, maar herbergt ook een mystieke geschiedenis. In de 12^e eeuw was het dorp een geliefd bedevaartsoord dankzij een uniek Mariabeeld, gehuld in Friese klederdracht. Omdat Maria hierdoor zo dicht bij de eigen cultuur stond, werd ze door pelgrims massaal 'omarmd'. Hoewel de bijbehorende abdij na oorlogen en verwaarlozing volledig is verdwenen, blijft de spirituele kracht van de plek voelbaar. Wie nu door de statige lanen van het bos wandelt, kan zich op een diepere manier verbinden met de natuur.

HARICH

Dit groene dorp wordt voor het eerst genoemd in de 12^e eeuw. Het dankt zijn naam aan de 'hare': een zandige hoogte in het landschap. Harich ademt voornaamheid door de vele monumentale boerderijen in het groen. Het meest opvallend is herenboerderij 'Welgelegen' uit 1885 (Welgelegen nr. 15). Gebouwd in opdracht van grootgrondbezitter Hylke Brants van der Goot, diende dit rijk gedecoreerde pand vooral om welvaart en status te tonen. Met zijn prachtige koetshuis en luxe uitstraling is Welgelegen een herinnering aan de tijd dat de boerenadel het landschap van Harich vormgaf.

NIJEMIRDUM 4

Nijemirdum betekent letterlijk 'Nieuw-Mirdum', gesticht als dochternederzetting van het nabijgelegen Oudemirdum. In de middeleeuwen was dit een echt kastelendorp met ten minste drie belangrijke stinzen. Deze versterkte 'steenhuizen' dienden als veilige vluchtplaats voor boeren-edellieden. Tegenwoordig wordt de skyline van het dorpje bepaald door de gotische toren uit circa 1370, die rond 1500 werd verhoogd. Hoewel de 'kastelen' zijn verdwenen, herinneren de monumentale boerderijen in de directe omgeving nog altijd aan die rijke historie.

SONDEL 5

Vanwege de strategische ligging op een zandrug bouwden de Duitsers hier in 1942 radarpost 'Eisbär'. Lokale arbeiders pleegden tijdens de bouw slimme sabotage door expres weinig cement en betonijzer te gebruiken. Na de bevrijding kregen de half-ondergrondse bunkers een vreedzame bestemming: vrolijk beschilderd dienden ze decennialang als vakantieverblijf voor schoolreisjes. Door de gebrekkige bouwkwiteit, vochtproblemen en verouderde voorzieningen werden de bunkers in 2003 gesloopt en vervangen door moderne vakantiehuisjes.

MIRNS 6

In het Fries heet dit dorpje 'Murns'. De kerk die hier stond werd in de 18^e eeuw afgebroken, maar de verstilte begraafplaats met klokkenstoel bleef. De huidige klokkenstoel verving het origineel, dat in 1943 werd verwoest door een neerstortende Amerikaanse bommenwerper. De zeven bemanningsleden kwamen om het leven

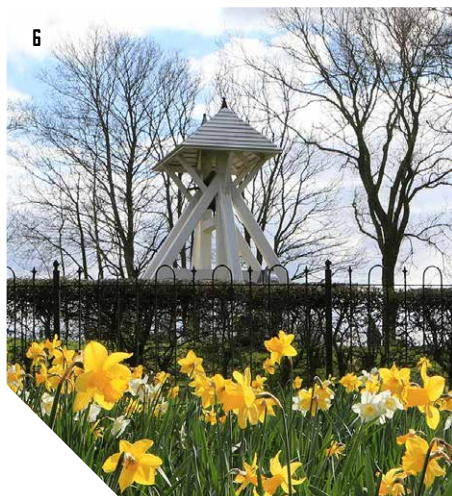
en vonden hier een tijdelijk graf, voordat zij werden herbegraven in Margraten en de VS. Een monument bij de in 1953 herbouwde klokkenstoel eert hun offer. Op de plaquette staan hun namen. Sindsdien dient het bouwwerk als baken in het landschap en indrukwekkend oorlogsmonument.

RUIGAHUIZEN

Aan de rand van het Starnumanbos ligt Ruigahuizen, een minidorpje waarvan de naam herinnert aan het 'ruige' landschap van weleer. Hoewel de kerk al rond 1400 verdween, bleef de begraafplaats behouden dankzij de klokkenstoel die gebruikt werd om de doden te beluiden of de inwoners te waarschuwen bij gevaar. De huidige klokkenstoel uit 1956 herbergt een klok uit 1723 die de oorlog ternauwernood overleefde. Terwijl de bezetter massaal klokken vorderde om deze om te smelten tot kanonnen, bleef dit exemplaar gespaard. Vandaag de dag luidt deze historische overlevende nog altijd over de velden als symbool van Friese onverzettelikhed.

WIJCKEL 7

Centraal in Wijckel staat de Vaste Burchtkerk, waarvan de robuuste toren nog uit de 13^e eeuw dateert. Binnen vind je het imposante marmeren praalgraf van Menno van Coehoorn. Deze geniale vestingbouwer, geboren in Britsum, verwierf internationale faam door de fortificatie van steden als Leiden en de beroemde vesting Bourgtange tegen aanvalen van de Fransen. Van Coehoorn woonde op het inmiddels verdwenen slot Meerenstein en vond in deze kerk zijn laatste rustplaats. De kerk is regelmatig geopend voor publiek en biedt een fascinerende blik op de Nederlandse militaire geschiedenis.

1

FRIJ WÊZE

IN WATERLAND

CAMPINGS

Kamperen in Gaasterland geeft je een gevoel van vrijheid – of zoals ze hier in Friesland zeggen: ‘frij wêze’. Een camping is hier geen parkeerplaats voor campers en tenten, maar een plek waar je ontwaakt tussen bos en water. Juist die verbondenheid met de natuur brengt je dichterbij jezelf en geeft de rust om te kiezen wat je leuk vindt. Begin bijvoorbeeld met een ochtendwandeling voor verse broodjes, hoor de vogels wakker worden en trek daarna de omgeving in. Van kleine minicampings tot familiecampings aan het water, in deze gids vind je een selectie van campings in Gaasterland die passen bij het karakter van de streek.

WIL JE MEER TIPS? KIJK OP:

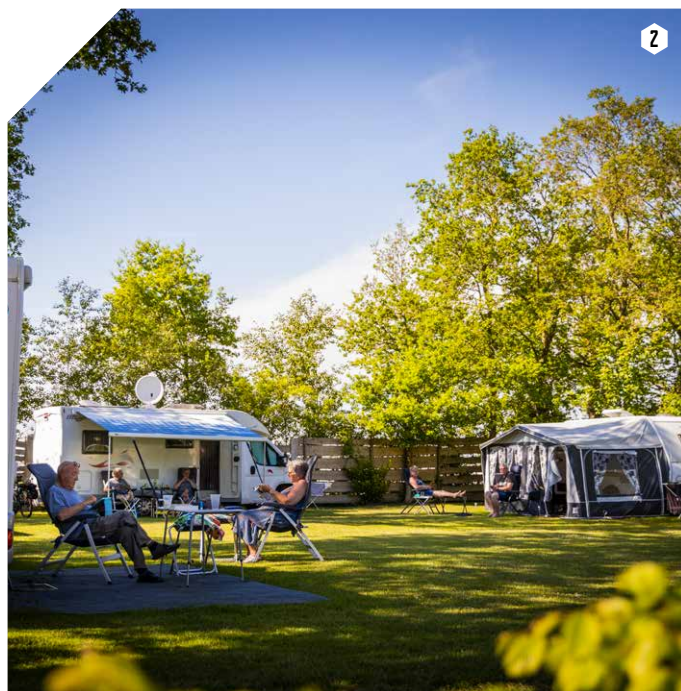
➔ waterlandvanfriesland.nl/campings

CAMPING DE WAPS 1

Geniet bij De Waps midden in het Fonteinbos van authentieke kampeerplaatsen, omgeven door rust en privacy. De indeling is speels met kronkelpadjes en hoogteverschillen, waardoor elke plek weer anders voelt. Van april tot en met augustus haal je 's ochtends vers afgebakken broodjes en biologische producten bij It Skuorke (Fries voor schuurtje). De camping is door de ANWB uitgeroepen tot Charme Camping, een erkenning voor de bijzondere sfeer en ligging.

➔ **Fonteinwei 14, Oudemirdum,**
campingdewaps.com

MINICAMPING DE GROENE PAREL 2

Minicamping De Groene Parel is een echt familiebedrijf van Freddy en Tine Haantjes en hun vier kinderen. Wat ruim 45 jaar geleden begon met een paar tenten, is uitgegroeid tot een minicamping met 25 plaatsen. De camping ligt beschut als in een schelp die bestaat uit bossen, gaasten en kliffen, met het IJsselmeer, Slotermeer en De Fluessen in de buurt. Gasten waarderen de gastvrije ontvangst en het nette sanitair. Vanuit Harich maak je mooie fiets- en wandeltochten en wie extra wil ontspannen, kan gebruikmaken van de sauna.

➔ **Westerein 21, Harich**
groenepareлгаasterland.nl

BOERDERIJCAMPING DE TJASKER 3

Deze boerderijcamping ligt achter een voormalige melkveeboerderij en telt 25 ruime staanplaatsen met elektra en een weids uitzicht over de landerijen. De camping dankt haar naam aan de vlakbij gelegen Tjaskermolen, een poldermolen die water in- of uit natuurgebied De Zandpoel maalt. Bij de camping loopt nog wat 'hobby vee', zoals paarden en schapen. Dit versterkt de landelijke sfeer. Het terrein is autovrij en rustig opgezet, met verwarmde sanitaire voorzieningen en een overdekte fietsenstalling. Vanaf de camping wandel of fiets je zo het landschap van Gaasterland in, richting de bossen, de Friese meren en het IJsselmeer. Hier draait alles om rust, ruimte en buiten zijn.

➔ **Iwert 17, Wijckel**
campingdetjasker.nl

BOERDERIJCAMPING ZWINZICHT

Ben je een dierenliefhebber? Op deze rustige familiecamping is het een vrolijke beestenboel met schapen, koeien, geiten, kippen en erfkatten. Op loopafstand bevindt zich natuurgebied 't Zwin, waar de camping haar naam aan ontleent. In juli en augustus liggen er 's ochtends verse broodjes klaar van de Friese bakker. Je kampeert tussen De Fluessen en het Sloterveer, aan de rand van bosrijk Gaasterland. Balk ligt op tien minuten fietsen. Elke twee jaar zijn er lammetjesdagen en ben je welkom op kraamvisite.

➔ **Trophornsterweg 2, Harich,**
zwinzicht.nl

RECREATIEPARK DE BOSRAND 4

Bij Recreatiepark De Bosrand staan comfort, natuur en rust centraal. Kampeer met tent, camper, caravan of vouwwagen, met of zonder privé sanitair, of kies voor een chalet of wellnesslodge. Zin in verkoeling? Neem een duik in de zwembijver of rust uit aan de waterkant. Het IJsselmeer ligt op zo'n 2,5 kilometer afstand. Voor kinderen is er speelruimte met waterspeeltoestellen, zandbakken en skelters. Het sanitairgebouw is modern en rolstoelvriendelijk. Vanuit het park loop je zo het bos in richting Oudemirdum of start je een fiets- of wandelroute door Gaasterland. De Bosrand is het hele jaar open, dus winterkamperen is mogelijk.

➔ **Oude Balksterweg 2, Oudemirdum**
recreatieparkdebosrand.frl

5

2

6

7

CAMPING & CHALET PARK DE VERBORGEN HOEK 5

In het groen van Gaasterland, omringd door weilanden en bossen, ligt De Verborgene Hoek. Op deze christelijke gezinscamping kies je uit ruime kampeerplaatsen, een comfortabele B&B of bijzondere accommodaties zoals een pipowagen, lodgetent of huurtoercaravan. Kinderen kunnen hier heerlijk voetballen of rondacen op skelters. In het hoogseizoen is er een aansprekend recreatieprogramma. De zondag is hier een bewuste rustdag.

➔ **Bokkeleane 3, Harich**
deverborgenehoek.nl

CAMPERPLAATS MIRNSERHEIDE

Volgens bezoekers is dit een 'gouden plekje' met een prachtig uitzicht over de weilanden en een ligging vlak bij het IJsselmeer. In reviews worden ook de vriendelijke eigenaren geroemd. Met de camper sta je hier op het gras, midden in het Gaasterlandse landschap. Vanwege de geringe afstand tot kitesurflocatie het Mirnser Klif – slechts één kilometer – is deze plek ook zeer gewild onder kitesurfers.

➔ **Murnserdyk 7, Mirns**
mirnserheide.nl

RECREATIEPARK DE JERDEN 6

Direct aan het water bij Sloten en vlakbij strand De Baaier ligt Recreatiepark De Jerden. Vanaf hier vaar je zo het Slotergat op, richting het Slotermeer of de historische stad Sloten. Je kiest uit ruime kampeerplekken of bijzondere verblijven, zoals een pipowagen, shipping suite of tiny house. Voor boten zijn er volop aanlegplaatsen en campers staan op een eigen, rustig terrein. Gasten waarderen de betrokken eigenaren en de gemoedelijke sfeer op het park. Alles is tot in de puntjes verzorgd en in het bijbehorende restaurant kun je de dag heerlijk afsluiten met een goede maaltijd.

➔ **Lytse Jerden 1, Sloten**
dejerden.nl

MARVILLA PARKS FRIESE MEREN 7

Marvilla Parks Friese Meren (voorheen Camping 't Hop) is een modern, overzichtelijk park op loopafstand van het Slotermeer. De kampeerplaatsen en vakantiehuizen liggen in een groene omgeving op loopafstand van het water. Het park beschikt over een verwarmd binnenzwembad met kinderbad. Voor kinderen zijn er diverse speeltuinen. Faciliteiten zoals een restaurant met terras, en een dagelijkse broodjesservice maken het aanbod op het terrein compleet.

➔ **Lytse Jerden 4, Wijckel**
camping-friese-meren.com

MINICAMPING PRESSEFINNE

Aan de oevers van De Fluessen ligt Minicamping Pressefinne, de familiecamping van Reitze, Willy en hun kinderen. Wat begon als boerenerf, groeide uit tot een sfeervolle minicamping rond de boerderij. Je kampeert hier direct aan het water of verblijft in tiny house 'It Hearrif', een tentbungalow of de blokhut. Er is een speelveld, zwemgelegenheid, een eigen aanlegsteiger en een trailerhelling; ook sportvissers zitten hier uitstekend.

➔ **Langehoek 6, Elahuizen**
pressefinne.nl

RECREATIEPARK DE WITE BURCH 8

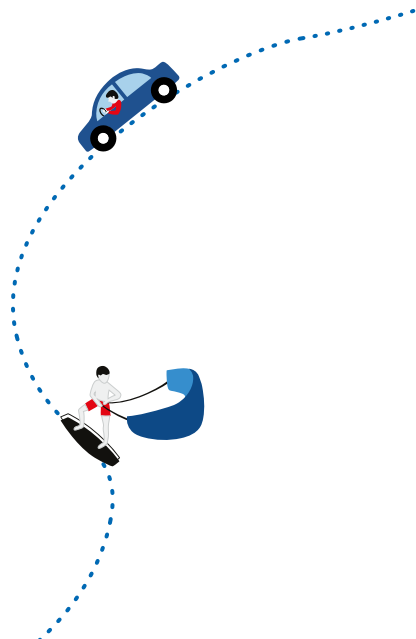
Familiecamping De Wite Burch is een plek waar gezinnen zich snel thuis voelen. Je verblijft hier op een parkachtig kampeerterrein met veel bomen en beschutte plekken, of kiest voor een luxe schuurwoning, vakantielodge of trekkershut. Kinderen vermaken zich in binnenspeeltuin De Avonturij, bij de pony's en geiten of tijdens het recreatieprogramma in de vakanties. In de zomervakantie wordt er meerdere avonden per week ponygereden. Verder zijn er een supermarkt en snackbar op het park aanwezig. Ook huur je hier eenvoudig een e-bike of sloep om de omgeving rond Bakhuizen te ontdekken.

➔ **Wite Burch 7, Bakhuizen**
witeburch.nl

WINTERKAMPEREN IN GAASTERLAND 9

Ook in de winter kun je in Gaasterland en Zuidwest Friesland heerlijk kamperen. Een aantal campings blijft open voor winterkampeersers en biedt speciale arrangementen rond de feestdagen. Wakker worden tussen de bossen, een frisse wandeling maken over stille paden of uitwaaien aan het IJsselmeer. Na een dag buiten warm je op in je eigen warme plek en geniet je van de rust van het seizoen. Bekijk de mogelijkheden bij de campings en beleef Gaasterland eens in winterse sferen.

➔ [waterlandvanfriesland.nl/
winterkamperen](http://waterlandvanfriesland.nl/winterkamperen)

8

9

1

TICHTBY

IN WATERLAND

ETEN UIT DE STREEK

Wat niet van ver komt, is verser. Het komt van 'tichtby' (dichtbij), zoals ze in Friesland zeggen. Wat met liefde en vakmanschap wordt gemaakt, is lekkerder. Voeg ze samen en dan weet je dat je eet in Gaasterland: (h)eerlijk en smaakvol. Hier zijn boeren, bakkers, slaggers en ambachtelijke makers die weten wat goed en lekker is. Zij hebben een natuurlijke binding met hun product en de natuur die dit mogelijk maakt. Het is de pure smaak van granen van eigen akker, verse melk van eigen koeien of asperges van de zandgrond. Geen massaproductie, maar kleinschalige bedrijvigheid, waar de deur vaak nog openstaat voor wie op zoek is naar ambachtelijk brood, groente, vlees, zuivel en ijs. Zo proef je het karakter van de streek.

GAAST'SPERGES 1

De lekkerste asperges zijn kaarsrecht. In de lichte zandgrond van Gaasterland ondervindt de stengel geen weerstand. Zo groeit hij recht naar boven en blijft de structuur zacht. Om de bodem zo luchtig te houden, gebruikt boer Jelmer geen loodzware trekker maar een lichtvoetig paard. De hoeven sparen de bodem én het is duurzaam. Dit fijne kneepje van het boerenvak proef je terug in de verfijnde, zoete aspergesmaak. Elk voorjaar is dit 'witte goud' verkrijgbaar bij de eigen 'Gaast'sperges kraam'. Ook vind je ze terug op de menukaarten van lokale restaurants. Een heerlijk seizoensgerecht uit Gaasterland.

➔ **Hege Bouwen 1-A, Nijemirdum**
gaastsperges.nl

GAASTERLANDSE SCHAPENKAAS 2

Het kaasmaken start bij deze schapenhouderij jaarlijks rond maart, zodra de lammeren groot genoeg zijn. Vanaf april grazen de schapen dagelijks vrij in de

wei. Het verse lentegras zorgt voor een extra rijke melksmaak. Mieke en Siebrand maken op traditionele wijze zowel zachte Friese schapenkaas als gerijpte, oudere schapenkazen. De kaas wordt geroemd om de zeer zuivere smaak en is dan ook al meermaals in de prijzen gevallen. In het zelfbedieningshuisje aan de weg vind je naast deze bekroonde kaas ook verse yoghurt van koeienmelk en andere streekproducten.

➔ **Ige Galamawei 23, Oudega (DFM)**
tuskenboskenmar.nl

DE GRAANBROEDERS

De Graanbroeders telen in Gaasterland oude graanrassen op de manier van hun voorouders: regeneratief en zonder kunstmest of pesticiden. De granen groeien op eigen kracht en zijn rijk aan smaak, eiwitten en mineralen. Na de oogst malen ze het graan zelf in de molen tussen basaltstenen. Doordat deze stenen niet heet worden tijdens het malen, blijven alle natuurlijke aroma's en voedingsstoffen behouden, wat zorgt voor een diepe, authentieke smaak. Van hun meel en bloem worden brood, pasta en bakmixen gemaakt, die ook voor thuisbakkers verkrijgbaar zijn via de webshop en de boerderijwinkel.

➔ **Westerein 20, Harich**
graanbroeders.com

LAAXUMER BOT

Vanuit het allerkleinste vissershaventje van Europa wordt nog heel beperkt gevestigd op de Laaxumer bot. Op dit erkende streekproduct werd van oudsher al in de Zuiderzee gevestigd. Met de komst van de Afsluitdijk veranderde de zoute zee in het zoete IJsselmeer, maar het bijzondere van deze platvis is dat hij zowel in zoet als zout water kan leven. Hierdoor belandt een gevangen Laaxumer bot nog altijd op het bord; eenvoudig in bierbeslag en boter bereid. Zie je hem ergens op de menukaart staan? Grijp dan je kans om dit unieke stukje visgeschiedenis te proeven.

GAASTERLANDER KRUIDENVARKEN

Voor z'n welzijn en de smaak van het vlees krijgt een Gaasterlander kruidenvarken elke dag een uitgebalanceerde kruidenmix opgediend. Het eigen unieke fokprogramma van de varkensboerderij in Hemelum brengt diervriendelijker varkensvlees voort waarbij smaak, dierwelzijn, milieu en gezondheid hand in hand gaan. Boer Jelle, partner van het Gaasterlander kruidenvarken, omschrijft het treffend: 'Vroeger liep ik met de antibiotica-spuit door de stal, nu met een emmer kruidenmix. Proef Gaasterlander kruidenvarken bij de betere slagers of speciaalzaken.

➔ **gaasterlander.nl**

IJSBOERDERIJ DE BÛTERKAMP

De weg ernaartoe is al lekker, maar de beloning is nóg beter. Bij ijsboerderij de Bûterkamp vormt verse, biologische boerenmelk de basis voor heerlijk roomijs, rijk en vol van smaak. Van wit roomijs tot stracciatella en van aardbei tot Mokka Beerenburg. Omdat er bij de bereiding geen perslucht wordt gebruikt, is het ijs compacter en smaakrijker dan supermarktijs. Je krijgt dus meer ijs en minder lucht voor je geld. Geniet op het erf van je bolletjes en bedank daarna de dames in de stal of sla een balletje klompengolf in de wei. Goeie deal toch?

➔ **De Bûterkamp 1, Oudemirdum**
ijsboerderijdebutekamp.nl

"We stopten bij ijsboerderij de Bûterkamp. In de boerderijwinkel verkopen ze ambachtelijk gemaakt ijs. De romige melk komt van de biologische koeien. Hop, een dubbele bol op het hoorntje aardbei en suikerbrood ijs, mag vandaag ook :). Je komt de ijscowagen van ijsboerderij de Bûterkamp ook regelmatig tegen op de evenementen van het Flinkboskje. Ook een dikke tip om eens langs te gaan!"

Blogger Wimke Tolsma over ijsboerderij de Bûterkamp

GRAASBOERDERIJ SONDEL 6

Rond de boerderij in Sondel grazen de koeien het grootste deel van het jaar buiten. Ze eten uitsluitend gras en kruiden uit de weilanden. Dus granen of brokvoer komen er niet aan te pas. Dit alles proef je terug in het biologische vlees en de zuivel. In de boerderijwinkel koop je vlees van eigen grasgevoerde koeien, eieren van eigen graaskippen en rauwmelkse zuivel. Je kunt rauwe melk rechtstreeks uit de tank tappen, maar er is ook biologische volle yoghurt en kefir. Daarnaast worden er biologisch-dynamische seizoensgroenten van lokale leveranciers verkocht.

➔ **Sondelerleane 5, Sondel**
graasboerderij.nl

APPELCIDER UIT GAASTERLAND 7

Yde Yntema heeft bij zijn ouderlijke boerderij in Hemelum in 2025 een boomgaard met 650 ciderappelbomen aangelegd. De melange van 18 verschillende appelsoorten heeft geleid tot de sprinkelende cider met de naam 'Aprillis'. Wanneer de appels zijn geoogst, worden ze tot sap geperst. Dat is hard werken, gevolgd door geduldig wachten. Want het appelsap moet gaan gisten, zodat de natuurlijke vruchtsuikers worden omgezet tot alcohol. Hier gaan minstens een paar maanden overheen.

Daarna wordt de cider gebotteld en is het klaar voor de verkoop. De verkooppunten zijn online te bekijken.

➔ **Mientwei 8, Hemelum**
cider.frl

KOUDUMER BEANTSJES 8

Dit oude bonenras uit de omgeving van Koudum geldt als een erkend Fries streekproduct. De streek ligt relatief beschut ten opzichte van het IJsselmeer, waardoor het er net iets warmer is dan aan de open kust. Dit gunstige microklimaat en de zavelgrond (grond tussen zand en klei in) bleken uitermate geschikt voor de teelt van bonen. Generaties lang bewaarden boeren hun eigen zaaizaad, waardoor het ras sterk met Koudum verbonden raakte. De kleine, bruin gespikkelde boon heeft een stevige structuur en volle smaak. Tegenwoordig verschijnt hij weer bij lokale verkooppunten en soms op restaurantkaarten in de regio.

➔ **Kwekerij Trimpe,**
Nieuweweg 26A, Koudum
facebook.com/koudumerboontjes

DE BETONPLEATS

De familie Westra runt het gezinsbedrijf De Betonpleats in Oudemirdum. Jan en Anneke zijn hier al ruim 40 jaar boer en boerin en sinds 2002 doen ze dat samen met hun zoon Lucas en zijn gezin. Benieuwd hoe het er op een modern en duurzaam melkveebedrijf aan toe gaat? Tijdens de 'Tour de Boer' krijg je een kijkje op het erf, zie je de koeien en hoor je hoe melk wordt geproduceerd en hoe het bedrijf energie opwekt met zon en wind. Voor een rondleiding maak je vooraf een afspraak. De tours zijn geschikt voor gezinnen en groepen en soms zijn hun melkproducten ook bij restaurants in de regio te proeven.

➔ **Liemerige Wei 6, Oudemirdum**
betonpleats.nl

7

6

8

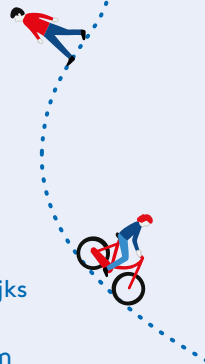
1

NIJS GJIRICH

IN WATERLAND

CULTUUR, HISTORIE EN VERHALEN

Tijdreizen. Velen fantaseren erover, maar in Gaasterland is het dagelijks mogelijk. Loop, fiets of vaar en maak een reis door de tijd als je jouw hart opent voor de verhalen. Onder elke zandrug en zelfs op de bodem van de meren schuilt een tastbaar verleden. Dus wees 'nijsgjirrich' – nieuwsgierig – en laat je meenemen. De historie vind je hier niet in stoffige boeken, maar ontdek je buiten: in robuuste zwerfkeien, de stilte van een klooster en de eigenzinnige kunst van de elf 'famkes'. Van technisch vernuft in het gemaal tot intiem theater in het groen; stap in de tijd en ontdek de gelaagde ziel van deze unieke streek.

HERDENKING SLAG BIJ WARNS 1

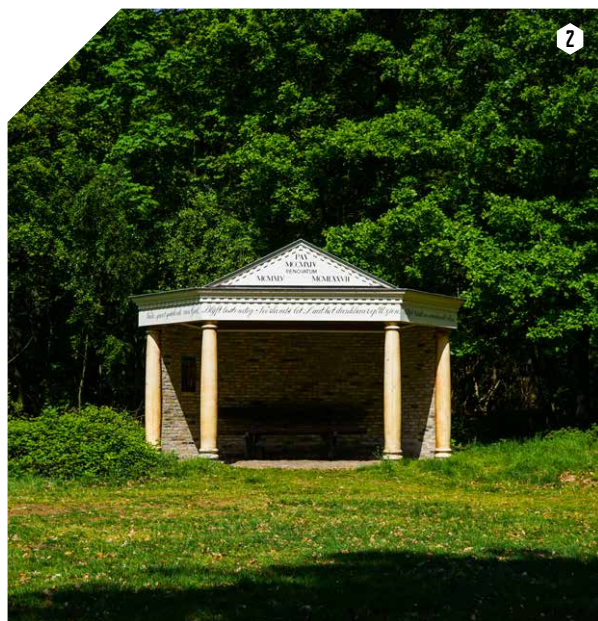
Op 25 september 1345 voer graaf Willem IV van Holland met ruim driehonderd schepen naar Friesland om de vrije Friezen te onderwerpen aan zijn grafelijk gezag. De Friezen waren goed voorbereid en dreven het Hollandse leger bij Warns het moeras in. Het leger werd grotendeels in de pan gehakt; graaf Willem IV werd letterlijk een kopje kleiner gemaakt. De resterende troepen sloegen op de vlucht. Deze overwinning zorgde ervoor dat Friesland nog 150 jaar zelfstandig bleef. Jaarlijks wordt de slag herdacht bij het Rode Klif, bij de grote zwerfkei met de tekst: 'Leaver dea as slaef'. Een zwaarwegend monument voor de Friese vrijheid.

➔ **Skarl 17-15, Warns**

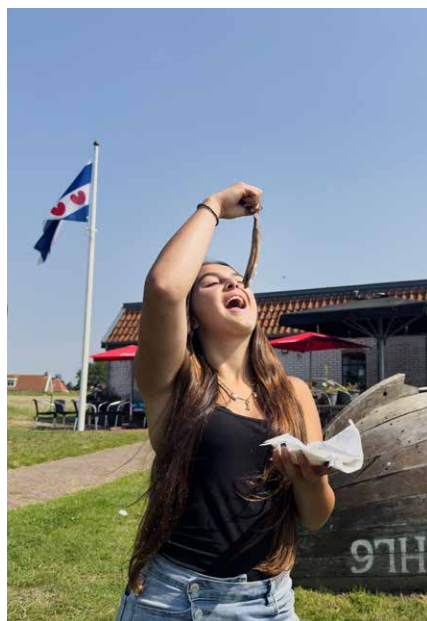
STEENKIST

In 1849 werd in het Rijsterbos een spectaculaire ontdekking gedaan: het enige 'hunebed' van Friesland. Hoewel we vandaag weten dat het technisch gezien een steenkist is – een bescheidener grafkamer van hetzelfde Trechterbekervolk – blijft het verhaal uniek. Deze 'boerenpioniers' uit Drenthe trokken 5.000 jaar geleden naar de hoge zandruggen van Gaasterland. Terwijl de omgeving grotendeels uit onbewoonbaar moeras bestond, vonden zij hier een veilige, droge plek voor hun doden. De oorspronkelijke stenen zijn inmiddels verdwenen, maar de markeringen herinneren aan deze mystieke plek waar de verre voorouders van de hunebedbouwers hun eerste Friese sporen nalieten.

➔ **Murnserleane, Rijs**

2

VREDESTEMPELTJE 2

Het vredestempeltje in het Rijsterbos dateert uit 1814 en herinnert aan het vertrek van de Fransen, die onder de broer van Napoleon ons land regeerden. Hoewel het monument symbool stond voor vrede, werd het op 30 september 1944 verwoest door oorlogsgeweld. Een V2-raket, gelanceerd vanaf de nabijgelegen Mientwei, stortte voortijdig neer. De raket was bedoeld voor Londen, maar de inslag vaagde het tempeltje weg. Het monument werd later op precies dezelfde plek – de krater van de inslag – herbouwd. Dankzij lokale vrijwilligers is het in 2003 volledig hersteld. Een beladen plek waar geschiedenis en bezinning samenkomen.

➔ Murnserleane, Rijs

MONUMENT EXECUTIES IJSSSELMEERDIJK

Op 6 april 1945, vlak voor de bevrijding, executeerde een dronken SD-peloton vijf

verzetsmannen: Gerrit Vlietstra, Durk Dijkstra, Herre Winia, Jurjen Hoomans en Hendrik Huizinga. Uit angst voor berechting en frustratie over wapendroppings koos SD-er Max Strobel, bekend als de ‘beul van Maastricht’, deze afgelegen plek. Omdat de dijkvoet als oefenschietsbaan diende, vielen de executieschoten niet op tussen het reguliere geweervuur. De slachtoffers moesten eerst hun eigen graf graven en kregen toen het genadeschot. Pas in 1946 werd deze gruweldaad onthuld. Het monument, geadopteerd door schoolkinderen, herinnert aan de hoge prijs van vrijheid. De locatie ligt op privéterrein maar mag worden bezocht.

➔ Heaburgen 42, Nijemirdum

ZWERFKEIEN

In Gaasterland liggen op vele plekken zwerfkeien; de ‘oudste toeristen’ van de streek. Ruim 150.000 jaar geleden duwde een kilometersdikke ijskap deze granieten

reuzen vanuit Scandinavië naar hier. Toen het ijs smolt, bleven ze achter in het landschap. De beroemdste kei ligt bij het Rode Klif. Deze zwerfkei komt oorspronkelijk uit Noorwegen en werd in de jaren '30 opgegraven bij Tijnje en in 1951 geplaatst als monument voor de Slag bij Warns (1345). Met de legendarische tekst 'Leaver dea as slaef' (liever dood dan slaaf) verbindt deze steen de oerkracht van de ijstijd met de onverzettelijke vrijheidsdrang van de Friezen.

➔ **Skarl, Warns**

TEATERTÚN RIJS

Aan de rand van het Rijsterbos ligt sinds 1959 een verscholen culturele oase: het openlucht-theater van Rijs. Nadat het theater in de jaren tachtig in verval raakte, werd het vanaf 1991 met passie herbouwd tot de huidige Teatertún. De sfeervolle wandel- en recreatietuin vormt nu een prachtig groen decor voor de optredens die hier in de

openlucht plaatsvinden. Vandaag de dag geniet je hier van muziek, kleinkunst en toneel in een intieme setting, beschermd door weelderige bomen.

➔ **Enkhuizerlaan 8, Rijs**
teatertun.nl

LAAXUM 3

Dit kleinste vissershaventje van Europa ademt de sfeer van wind en water. Tijdens de Slag bij Warns in 1345 was deze kuststrook een van de landingsplaatsen van de Hollandse vloot. Eeuwenlang vormde de visserij hier de basis van het bestaan; generaties vissers vingen er seizoensgebonden haring, ansjovis en paling op de Zuiderzee. Het dagelijks leven bewoog mee met het weer en het getij. Tegenwoordig verdient een enkele visser hier nog zijn brood met de Laaxumer bot, een erkend streekproduct. Beproef je geluk bij één van de twee eetgelegenheden op een zondagmiddag; een unieke plek voor een lekkerbek.

➔ **Laaksum 5, Warns**

VERDRONKEN LAND VAN ELAHUIZEN

In 1680 stuwde een storm het water zo hoog op dat het oorspronkelijke Elahuizen verdronk. De bebouwing verdween in De Fluessen; de overgebleven bewoners vluchtten naar het nabijgelegen Nijelemmer, dat later de naam Elahuizen overnam. Ongeveer 150 meter uit de oever ligt een zwart-gele kardinaalboei. Deze markeert de exacte plek waar ooit de oude dorpskerk stond. Nu rust deze diep op de bodem, helemaal 'ûnder wetter'. Stil eens, hoor jij de kerkklokken nog in de diepte luiden?

➔ **De Fluessen**

t.h.v. Mardyk 11, Elahuizen

KLOKKENSTOEL MIRNS

Nadat de bouwvallige kerk in Mirns in 1728 werd afgebroken, verrees er een houten klokkenstoel. Dit om de doden te beluiden en te waarschuwen voor gevaar. In 1943 verwoestte de neerstortende Amerikaanse bommenwerper Boeing B-17G Flying Fortress de stoel. Haar zevenkoppige bemanning kwam om het leven. De bronzen klok uit 1723 overleefde de crash en de oorlog op miraculeuze wijze. In 1953 werd de karakteristieke stoel herbouwd met de oorspronkelijke klok, die nog altijd over de klif klinkt. Dit baken vormt een indrukwekkend oorlogsmonument waarvan de klank van het verleden in het heden doorklinkt.

➔ **Murnserdyk 24, Mirns**

RUSSISCH ORTHODOX KLOOSTER

In Hemelum staat het Russisch Orthodox klooster van de Heilige Nicolaas, de bisschop van Myra die wij beter kennen als Sinterklaas. Het klooster herken je vanaf de straat aan het karakteristieke koepeltje met kruis. Het is gevestigd in een voormalig kerkgebouw, waar het interieur schittert van goudkleurige iconen en de geur van wierook je verwelkomt. Achterin bevindt zich het besloten monnikenverblijf, in het midden de kloosterkerk met rode kruizen en aan de straatzijde het pelgrimsverblijf. De diensten zijn vrij toegankelijk. Brandt het licht bij de ingang? Dan is er een dienst en ben je welkom.

➔ **Buorren 18, Hemelum**

LUCHTWACHTTOREN

Radars waren in de jaren '50 'blind' voor alles wat lager dan 1,5 kilometer vloog. Om dit gat in de verdediging te dichten, verrees in 1953 de luchtwachtoren bij Oudemirdum. Vanaf hier speurden vrijwilligers naar het 'rode gevaar': Russische vliegtuigen die onder de radar door probeerden te glippen. Gewapend met verrekijkers en herkenningskaarten hielden zij de horizon scherp in de gaten. In de jaren '60 namen geavanceerdere radars het werk over, waardoor de menselijke 'oren en ogen' overbodig werden. In 1968 sloot de toren definitief. Het is de enige overgebleven luchtwachtoren in Friesland.

➔ **Huningspaed, Oudemirdum**

SINT ODULPHUSKERK

In Bakhuizen staat de Sint Odulphuskerk, tussen 1913 en 1914 gebouwd naar ontwerp van Wolter te Riele. De neogotische kerk met haar hoge toren is niet over het hoofd te zien. Binnen trekken het rijk gedetailleerde hoofdaltaar en de gebrandschilderde ramen direct de aandacht. Beelden van Odulphus en Bonifatius verwijzen naar de vroege kerstening van Friesland, terwijl kleurrijke gewelfschilderingen het verhaal van zonde en verlossing vertellen. De kerk vormt een essentieel onderdeel van het Sint Odulphuspad dat door deze regio slingert.

➔ **Sint Odulphusstraat 67, Bakhuizen,**
bakhuizen.dechristoffel.nl

DE FAMKES VAN KOLDERWOLDE

Langs de weg van Kolderwolde staan de Famkes. Dit zijn elf bronzen beelden van de in Haarlem geboren kunstenaar Evert van Hemert. Hij woonde en werkte hier tot zijn dood in 2022. De route ontstond uit een 'onbezonnen idee' als dank aan de gemeente. Waarom elf? Omdat het gekkengetal elf een kunstzinnige knipoo is naar Kolderwolde. Toch zijn het niet zomaar beelden. Ze hebben een naam en betekenis. Ze vertellen verhalen over bewoners en de historie. Je komt ze

onverwacht tegen bij een boerderij of met uitzicht op de Fluessen.

➔ **Oordenwei,**
Kolderwolde

SLOTTUIN RIJS

Via het monumentale sierhek 'De Poarte' van Ids Willemsma stap je de historische Slottuin binnen. Hier stond ooit Huize Rijs, het statige slot van de adellijke familie Van Swinderen. Na de afbraak in 1937 is de tuin door It Fryske Gea in ere hersteld. De contouren van het verdwenen huis zijn prachtig zichtbaar gemaakt met stenen muurtjes, een vijver en de teruggekeerde slotgracht. In de achtertuin zijn de slingerpaden hersteld en is de boomgaard met oude Friese fruitrassen opnieuw aangelegd. Deze fungeert als een levende genenbank voor zeldzame soorten.

➔ **Marderleane 2, Rijs**

UNESCO WERELDERFGOED WOUDAGEMAAL

Door de 60 meter lange schoorsteen kun je haar in Lemmer niet over het hoofd zien: het Ir. D.F. Woudagemaal. Net buiten Gaasterland ligt één van Nederlands mooiste technische monumenten. En 100 procent functionerend. Al sinds 1920 wordt het gemaal bij hoge waterstanden aanzet om te zorgen voor droge voeten in Friesland. Overtollig water wordt dan uit de Friese boezemwateren in het IJsselmeer gepompt. De naastgelegen Teroelster Kolk wordt gebruikt om bij droogte water vanuit het IJsselmeer weer in te laten. In 1998 kwam het Woudagemaal op de UNESCO Werelderfgoedlijst.

➔ **Gemaalweg 1, Lemmer**
woudagemaal.nl

1

BOARTSJE

IN WATERLAND

TIPS VOOR KIDS

Een ongeschreven vakantiewet luidt: ouders hebben pas rust als de kinderen het leuk hebben. Gelukkig hoeven jong en oud zich in Gaasterland geen moment te vervelen. Hier klim je (samen) in bomen, speur je naar kabouters en ren je met zand tussen je tenen over het strand. Binnen of buiten, actief of rustig. Er is altijd iets te ontdekken. Van klassiek speelpark tot spannende rugzakroute en van ponyrijden tot het blotevoetenpad. Trek samen de natuur in en laat de kinderen het landschap spelenderwijs beleven. Elk pad leidt naar een nieuw avontuur.

SYBRANDY'S SPEELPARK 1

Voor veel Friezen is dit nog altijd het vertrouwde 'vogeltjespark'. De eerste bezoekers van toen zijn de opa's en oma's van nu. Want al zo'n vijftig jaar lang is Sybrandy's Speelpark in Oudemirdum een favoriet gezinsuitje. Ook omdat het bekendstaat als Neerlands goedkoopste attractiepark. Met ruim veertig attracties vermaken kinderen tot dertien jaar zich hier uitstekend. Van griezelen in het spookhuis tot klimmen in de overdekte speeljungles. Alles lekker overzichtelijk, zodat ouders vanaf het terras een oogje in het zeil kunnen houden. In dit park te midden van de Gaasterlandse bossen beleef je een zorgeloze dag. Picknicken kan binnen of buiten.

→ **Liemerige Wei 4, Oudemirdum**
sybrandys.nl

KABOUTERPAD 2

Kleine kinderen gaan op het kabouterpad op avontuur in het bos. Met een echte kaboutermuts op volgen ze de houten kabouterpaaltjes door de natuur. Onderweg

voeren ze speelse opdrachten uit. Ze zoeken dieren sporen, luisteren naar de wind en leren alles over bomen en planten. Het pad houdt het tempo laag en de fantasie hoog. Dit maakt het de ideale eerste boswandeling voor kleuters. Routeboekje en kaboutermuts zijn verkrijgbaar bij Bezoekerscentrum Mar en Klif. De route start aan de Kooilaan in Oudemirdum. Een reuzeleuke ervaring voor het hele gezin.

→ **waterlandvanfriesland.nl/kabouterpad**

HET GEHEIM VAN ELFBERGEN 3

Durf jij de bossen van Elfbergen in te trekken om de eeuwenoude legende van Mindert Wijnstra te ontrafelen? Met een opdrachtenboekje in de hand ga je op zoek naar verborgen aanwijzingen en bijzondere objecten, zoals een bijl, zwerfkeien en een grafsteen. Onderweg verzamel je letters die je steeds dichterbij de oplossing brengen. Al speurend ontdek je niet alleen het geheim, maar ook de natuur en geschiedenis van het bos. Een avontuurlijke tocht vol mysterie, puzzels en ontdekkingen voor kinderen en hun (groot)ouders.

➔ waterlandvanfriesland.nl/geheimvanelfbergen

DASSENPAD

Dit avonturenpad laat kinderen kennismaken met de meest verborgen bewoner van Gaasterland. Om te weten hoe de das eruit ziet, ga je eerst naar Bezoekerscentrum Mar en Klif voor een opgezet exemplaar. Daarna wandel

of fiets je naar de Werkschuur aan de Houtwâl. Een opvallend verkeersbord met een das markeert de start. Vervolgens ga je speurend over slingerende bospaadjes. Onderweg ontdek je waar de das woont en hoe je zijn sporen herkent. Met het opdrachtenboekje leer je alles over zijn nachtelijke leven. Een leerzame ontdekkingstocht door bos Elfbergen voor avonturiers van vijf tot zeven jaar.

➔ waterlandvanfriesland.nl/dassenpad

BOSBEESTENPAD

Hoe krijg je de kids in beweging? Maak van het bos een game! Ga in bos Elfbergen op zoek naar houten bosbeesten. Het Bosbeestenpad is speciaal ontwikkeld voor detectives van acht tot tien jaar. Met een opdrachtenboekje loop je een route van ongeveer 1,5 kilometer. Onderweg kom je grote houten dieren tegen zoals een ree,

eeekhoorn of das. Bij elk beeld hoort een uitdagende vraag of opdracht. Het ultieme level van dit levende bosspel is het

oplossen van het raadsel. Het boekje is verkrijgbaar bij Bezoekerscentrum Mar en Klif. Parkeren kan bij Natuurschuur Gaasterland.

➔ waterlandvanfriesland.nl/bosbeestenpad

SPECHTENPAD

Hoor, wat klopt daar kinderen? Is dat soms de 'timmerman' van het bos? De vliegenvlugge specht? Ga het ontdekken op het Spechtenpad in Bos Elfbergen. Langs de route kom je overal houten spechten tegen. Met het speciale spechtenrugzakje voer je opdrachten uit. Je gaat een nest opmeten, bomen meten en kleine beestjes zoeken die spechten graag lusten. Zo leer je precies hoe deze bijzondere vogel leeft en te werk gaat. Het boekje en het rugzakje haal je bij Bezoekerscentrum Mar en Klif in Oudemirdum. Bij inlevering ontvang je een leuke verrassing.

➔ waterlandvanfriesland.nl/spechtenpad

HAZENPAD

Zoek je een wandeling voor het hele gezin? Dan is het Hazenpad een leuke keuze. In de Marderhoeke kom je veertien vrolijk gekleurde hazen tegen. Bij elke

haas hoort een doe- of ontdekopdracht over het leven van dit snelle dier. Met een opdrachtenboekje en een koffertje vol speurmateriaal ga je op pad. De route is ongeveer vijf kilometer lang en loopt richting het prachtige uitkijkpunt bij het Oudemirdumerklif. Ontdek waarom een haas wel 65 kilometer per uur kan rennen. Het boekje en het koffertje haal je bij Bezoekerscentrum Mar en Klif. Een sportieve uitdaging voor kinderen tot tien jaar.

➔ waterlandvanfriesland.nl/hazenpad

PADDENSTOLENROUTE

Hoeveel paddenstoelen kun jij ontdekken in het Rijsterbos? In dit bos groeien wel honderd verschillende soorten. Tijdens de Paddenstoelenroute ga je samen op onderzoek uit met opdrachten, spelletjes en leuke weetjes. Onderweg kom je acht grote houten paddenstoelen tegen en ontdek je waarom deze bijzondere bosbewoners zo belangrijk zijn voor de natuur. De route is ongeveer één kilometer lang en duurt zo'n 1 tot 1,5 uur. Een leuke ontdekkingstocht voor kinderen van vier tot zes jaar, samen met hun (groot)ouders.

➔ itfryskegea.nl/natuurroutes/paddenstoelenroute

DAGJE STRAND 5

Knisperend zand tussen je tenen en het IJsselmeer dichtbij om het weg te spoelen. Bij het Mirnser Klif en De Hege Gerzen kunnen kinderen lekker spetteren en spatteren in het water. Het water is hier heel ondiep en de stranden lopen geleidelijk af. Perfect dus om veilig te kunnen spelen voor kinderen. Zij kunnen zandkastelen bouwen, vliegers oplaten en rennen en draven terwijl jij geniet van het weidse uitzicht. Een fijne plek om uren buiten te zijn met het hele gezin.

➔ **Murnserdyk 46a, Mirns**

➔ **Liemerige Wei 4, Oudemirdum, hegegerzen.nl**

BLOTEVOETENPAD 6

Wees niet bang. Je gaat niet over gloeiende kooltjes lopen. Maar je gaat wel de natuur tot in je tenen voelen door over zand, gras, hout en modder te wandelen. Dit prikkelt de zintuigen en maakt lopen ineens een heel nieuwe ervaring. Het pad is veilig en overzichtelijk maar voelt toch ontzettend avontuurlijk. Rennen mag en rustig voelen ook. Een simpele activiteit die vaak verrassend lang leuk blijft voor jong en oud. Dus schoenen uit en voelen maar.

➔ **Liemerige wei 4, Oudemirdum hegegerzen.nl**

GLIJBAAN IN EEN IJSGROT

Bezoekerscentrum Mar en Klif heeft een ijselijk leuke verrassing: een glijbaan in een ijsgrot. Kinderen glijden daarmee zo de spannende ijsijd in. Ontdek alles over Nationaal Landschap Zuidwest Fryslân: zie welke vogels hier leven terwijl de kleinsten zich vermaken in de 'strand van IJsselmeer' zandbak mét strandspeelgoed. Bekijk vanuit een heuse vogelkijkhut welke vreemde vogels je straks buiten

kunt spotten in het bos of langs de kust. Wil je weten wat een uil eet? Scoor een uilenbal bij de braakballenautomaat en pluig hem uit met een loep. Gegarandeerd urenlang ontdekplezier waarbij de natuur en geschiedenis van Gaasterland echt tot leven komen.

➔ **De Brink 4, Oudemirdum nationaallandschap.frl**

WICK DE MUIS 7

Maak kennis met de oudste inwoner van Sloten: Wick de Muis. Hij is er thuis als geen ander en kan je alles vertellen. Wick neemt je mee op een actieve speurtocht door het prachtige Museum Sloten. Omdat hij al eeuwenlang in het oude stadhuis woont, kent hij alle geheimen van de stad en de bijzondere museumstukken. Kinderen lossen uitdagende raadsels op en doen leuke knutselactiviteiten. Op zolder, het favoriete plekje van Wick, kun je gezellig kleuren en spelletjes doen. Zo wordt de geschiedenis ontdekken een groot avontuur.

➔ **Heerenwal 48, Sloten, museumsloten.nl**

PONYRIJDEN 8

Het heeft vier voeten, eet hooi en hinnikt. Wat dat is? Dat is je nieuwe vakantieviend. Want wie wordt er nu niet verliefd op de pony's bij Stal De Heamar in Koudum? Hier worden regelmatig leuke activiteiten georganiseerd zoals buitenritten en het verzorgen van de dieren. Een middag begint vaak speels in de stal en eindigt met een rit door het dorp en de natuur. Na afloop helpen de kinderen enthousiast mee met het borstelen van hun lievelingspony. Het is een laagdrempelige kennismaking met de paardensport. Een onvergetelijk avontuur op de rug van een pony midden in de Friese omgeving.

➔ **Haanmeer 2, Koudum, staldeheamar.nl**

5

5

7

6

8

1

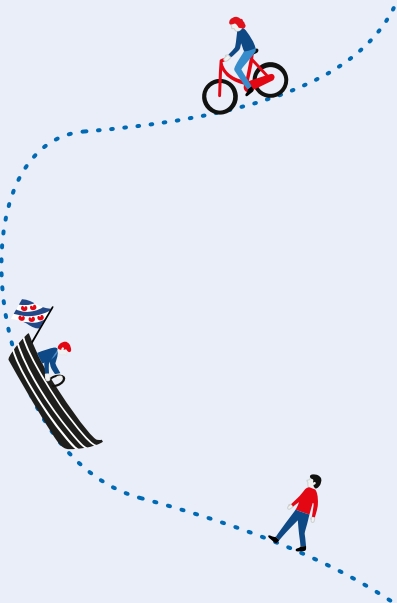
OP PAAD

IN WATERLAND

ROUTETIPS

In Gaasterland hoef je tijdens je vakantie nooit twee keer hetzelfde pad te volgen om lekker 'op paad' (op pad) te gaan. Of op dezelfde manier te reizen. Hier wandel je over oude paden, fiets je langs kliffen en meren of zoef je met een e-chopper door dorpen en over dijken. Glij geluidloos over het water of draaf op de rug van een paard door bos en land. Gaasterland is een levend schilderij waarin je zelf de toon bepaalt. Elke route onthult een nieuw geheim, van verborgen klokkenstoelen tot historische vissersplaatsjes. Pak de kaart, trek je wandelschoenen aan of stap in de boot. Jouw persoonlijke ontdekkingsstocht begint nu.

FIETSRONDJE GAASTERLAND 1

Klaar om de benen te trainen? Stap op de pedalen en geniet van het glooiende Gaasterland. Soms zie je goed dat je omhoog gaat, maar meestal heb je te maken met 'vals plat'. Je snelheid zakt en je voelt je bovenbenen en kuitspieren branden. Troost je dan met de gedachte dat je straks ook weer omlaag gaat. Deze fysieke afwisseling tijdens deze fietsroute van 55 kilometer weerspiegelt prachtig het landschap. Je start bij Bezoekerscentrum Mar en Klif in Oudemirdum. Vanuit de bossen fiets je naar de IJsselmeerkust en via het sfeervolle boterdorp Balk, natuurgebied de Wyldemerk en het pittoreske Molkwerum weer terug naar het beginpunt.

➔ waterlandvanfriesland.nl/rondjegaasterland

FIETSRUTE VISSERPLAATSJES

Deze route van 39 kilometer voert je langs de IJsselmeerkust naar Stavoren en Laaxum. Ooit waren dit bedrijvige vissersplaatsen aan de zoute Zuiderzee. Na de komst van de Afsluitdijk in 1932 veranderde het zoute water in zoet en verdween daarmee ook de vangst van haring, ansjovis en garnalen. In Laaxum, het kleinste vissersdorp van Europa, voel je die geschiedenis nog steeds. Onderweg fiets je langs de kliffen van Gaasterland en door het Rijsterbos. De route start bij Bezoekerscentrum Mar en Klif waar je meer leert over dit verleden. Een tocht vol nostalgie, zilte herinneringen en weidse vergezichten.

➔ waterlandvanfriesland.nl/vissersroute

ROUTETIPS

FIETSRUTE VIJF KLOKKENSTOELN

Deze route van 56,1 kilometer voert langs unieke klokkenstoelen. Omdat de zachte veengrond te zwak was voor zware kerktorens, plaatsten dorpen deze losse houten stellages op hun kerkhoven. Soms is het bijbehorende kerkgebouw verdwenen, maar de klokkenstoel bleef als alarmsysteem bij brand of hoogwater. Nog steeds klinken ze eervol om de doden uit te luiden of tijdens de Nationale Dodenherdenking op 4 mei. De route start bij Indijk en voert via Woudsend, Balk en Gaasterland terug. Ontdek dit levende Friese erfgoed en geniet onderweg van de rust en de weidse natuur.

➔ waterlandvanfriesland.nl/klokkenstoelen-route

FIETSRUTE LEVEN MET EEN VERDWENEN ZEE 2

Ga met deze fietsroute van 35 kilometer langs de kustlijn van Gaasterland terug naar het begin van de twintigste eeuw. Door de aanleg van de Afsluitdijk werd in 1932 de Zuiderzee afgesloten en veranderde in het IJsselmeer. Een ingreep die tot grote veranderingen leidde, voor mens én natuur. Tijdens de route zie je de sporen van de bloei en

teloorgang van de Zuiderzee en beleef je de vernieuwingen. Vissershavens veranderen in trekpleisters voor de pleziervaart, uitgestrekte zandbanken worden met riet begroeide vlaktes. Tijdens het fietsen ervaar je het reliëf van het landschap, met z'n kliffen en dijken.

➔ **Je koopt het routeboekje bij**
Bezoekerscentrum Mar en Klif,
De Brink 4, Oudemirdum

FIETSRUTE WOUDESEND, LEMMER EN BALK 3

Een pondje lichter en een leuke ervaring rijker? Deze afwisselende fietsroute van 50 kilometer voert door Woudsend, via de fietspont bij de Brekkenpolder en langs de Groote Brekken. Je fietst door historisch Lemmer, met een stop bij het Woudagemaal, en vervolgt de weg door de Bremer Wildernis richting Balk. Onderweg passeer je de Sondelerleien en de Starnumanbossen, waar water en bos elkaar voortdurend afwisselen. Let op: de route maakt gebruik van een pontje bij de Brekkenpolder. Controleer vooraf de vaartijden en neem contant geld mee.

➔ waterlandvanfriesland.nl/rondje-woudsend-lemmer-balk

RUITERROUTE GAASTERLAND OOST

Jippie-ja-jee, geef jezelf de sporen en ontdek Gaasterland te paard. Deze ruiterroute voert door het bosgebied ten oosten van Oudemirdum, achter landgoed Kippenburg. Je rijdt over brede zandpaden en slingerende boslanen met lichte hoogteverschillen, wat uniek is in het Friese landschap. De route maakt deel uit van een netwerk van ruim dertig kilometer aan goede ruitersporen, gemarkeerd met rode paaltjes met een hoefijzer. Starten kan bij Manege Gaasterland met je eigen paard of pony. Via de brug achter de rijhallen steek je de Luts over en rijdt je direct de natuur in. Een volledig rondje duurt ongeveer twee uur.

➔ waterlandvanfriesland.nl/ruiterroute-gaasterland

VAARROUTE DE FLUessen-LUTS 4

Deze vaarroute van 34 kilometer voert je van weids naar intiem naar levendig. Je begint op de open wateren van het Sleattemer Mar en De Fluessen, waarna je een compleet ander decor binnenvaart. De Luts slingert smal en groen door de

bossen van Gaasterland. Vervolgens vaar je dwars door de gezellige dorpskernen van Woudsend en Balk. Met een gemiddelde snelheid van 6 kilometer per uur ben je zo'n zes uur onderweg. Tenzij je gaat aanleggen bij een Marrekrite-plek in de natuur of gaat chillen op een terrasje. Hoe dan ook geniet je van de vele gezichten van Friesland.

➔ waterlandvanfriesland.nl/rondjeluts

ROUTE 66 5

Stap op je e-chopper en rijd je eigen Route 66 door Waterland van Friesland. Deze route van circa 37 kilometer voert langs Wijckel, Sloten, Lemmer en Tjerkgaast. De e-chopper combineert een stoer uiterlijk met geruisloos elektrisch rijden. Geen geknetter en getoeter, maar relaxed over de dijken zoeven met de frisse wind langs je gezicht. En 'travel light', want je hoeft eigenlijk niets mee. Onderweg zie je genoeg gezellige adresjes voor wat te eten of drinken. Zelfs je telefoon is overbodig, want je volgt simpelweg de knooppunten. Kortom, een relaxte roadtrip met een grote funfactor.

➔ waterlandvanfriesland.nl/route66

WANDELROUTE DRIE BOSSEN 6

Vanuit Oudemirdum verken je het Jolderenbos, het Rijsterbos en Bos Elfbergen. Tijdens deze wandeling van 15 kilometer door drie karakteristieke bossen in Gaasterland wordt vast en zeker de Freek Vonk in je wakker. Onderweg word je verrast door metershoge mierenhopen en prachtige doorkijkjes richting het IJsselmeer. Houd je ogen open en wie weet spot jij een ree, specht of das. Je start bij Bezoekerscentrum Mar en Klif en passeert het Mirnser Klif. Liever een kortere tocht? Sla bij knooppunt 95 af richting Bos Elfbergen en wandel terug naar Oudemirdum.

➔ waterlandvanfriesland.nl/3bossen

RODE PAALTJESROUTE RIJSTERBOS

Met deze wandelroute van ruim 5 kilometer volg je de rode paaltjes door het historische Rijsterbos. Je loopt over strakke lanen, ooit voor de jacht aangelegd, en over slingerende paden in Engelse landschapstijl. Onderweg passeer je het eerder in de reisgids genoemde Vredestempeltje, de prehistorische steenkist en de resten van landgoed Huize Rijs. De route is gemarkeerd door It Fryske Gea en start bij het Mirnser Klif of de Marderleane in Rijs. Zodra je de bosrand bereikt, biedt het IJsselmeer een weidse horizon.

➔ waterlandvanfriesland.nl/rode-route-rysterbosk

BLAUWE PAALTJESROUTE RIJSTERBOS 7

Voor deze iets langere wandeling van 7 kilometer volg je de blauwe paaltjes. Deze route combineert beschut bos met weidse

panorama's. Je loopt door het Rijsterbos langs oude beukenlanen en maakt een uitgebreidere uitstap naar de IJsselmeerkust en het Mirnser Klif dan bij de rode route. Onderweg kom je de eerdergenoemde steenkist tegen en met wat geluk zie je een ree tussen de bomen. Je volgt de markering van It Fryske Gea en start bij het Mirnser Klif of de Marderleane in Rijs.

➔ waterlandvanfriesland.nl/blauwe-route-rysterbosk

KUIERTOCHT HEMELUM 8

Deze kuiertocht van 8,6 kilometer start bij wandelknooppunt 62 in Hemelum. In de voorlaatste ijstijd, het Saalien, stuwde het landijs de grond op tot glooiende gaasten en ontstonden diepe gletsjerdalen. In zo'n oud dal liggen nu de Friese Meren De Fluessen en De Morra. Tijdens deze wandeling loop je een groot deel langs De Morra, met rietkragen en weidse uitzichten over het water. Je volgt onder meer een halfverhard pad dat ooit door monniken werd gebruikt en keert via Galamadammen terug naar het dorp.

➔ waterlandvanfriesland.nl/kuiertocht-hemelum

MINDervalIDEN

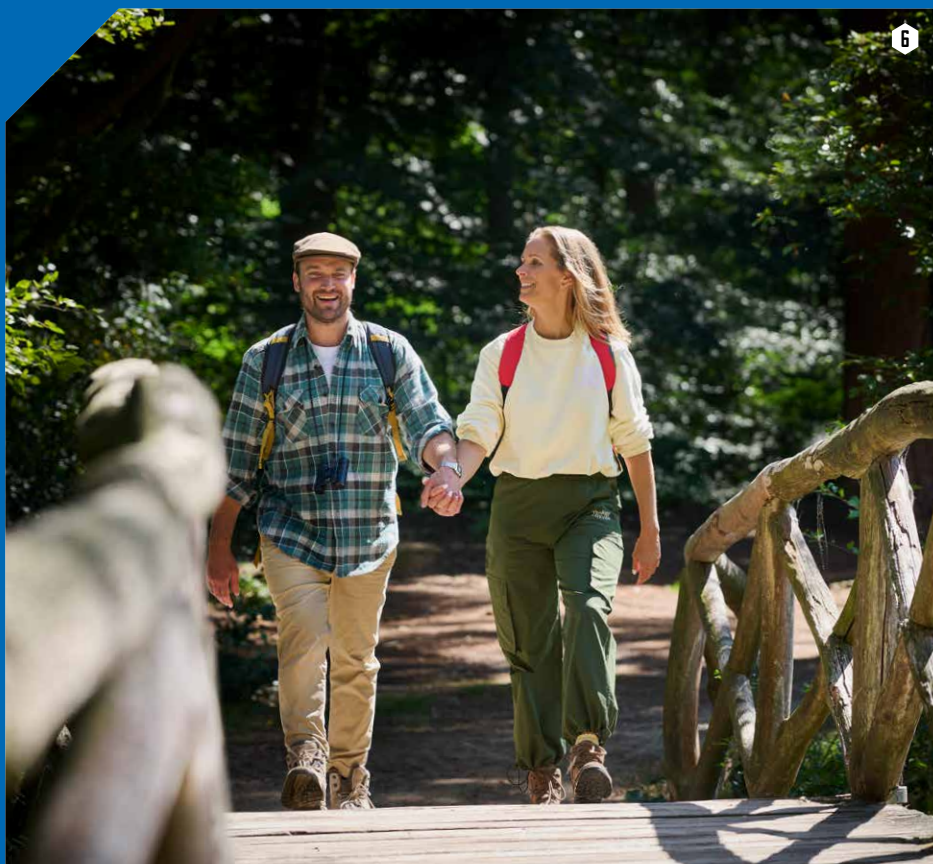
Voor mindervaliden zijn er mooie routes in Gaasterland. De Slottún is via brede, verharde paden goed toegankelijk en het hele jaar geopend. In de Bremer Wildernis voert een speciale rolstoelroute over verharde paden door het bos.

➔ waterlandvanfriesland.nl/rolstoelroute-bremerwildernis

MEER ROUTES

Wil je nog meer ideeën om eropuit te gaan? Op de site van de VVV vind je een overzicht van routes voor wandelen, fietsen, varen en ruiters door Gaasterland en het waterrijke landschap daaromheen.

➔ waterlandvanfriesland.nl/routes-gaasterland

6

7

8

1

TEGEARRE

IN WATERLAND

TIPS VOOR OVERNACHTEN

In Gaasterland slaap je in of bij het bos, het water en de karakteristieke dorpen. Deze selectie laat de veelzijdigheid van het aanbod zien: van sfeervolle hotels in het centrum van Balk of Sloten en gastvrije bed & breakfasts aan de bosrand tot vakantiehuisjes in het groen. Ook voor groepen zijn er unieke accommodaties rondom de Friese Meren te vinden. Van historische herbergen tot moderne wellnessappartementen: er is voor iedereen een fijne plek te vinden. Geniet van de rust in dit bijzondere landschap en neem de tijd om echt 'tegearre' (samen) te zijn.

PARTICULIERE VAKANTIEWONINGEN 1

In Gaasterland vind je particuliere vakantiewoningen in alle wensbare variaties. Van een huisje aan de Friese meren tot een plek midden in het groen. Kies zelf je ideale decor: van een modern appartement aan een bruisende kade tot een karakteristiek natuurhuisje verscholen in het bos. De gastvrije Friese cultuur krijg je er overal bij. Het actuele aanbod vind je online via het Zoek & Boek overzicht.

➔ waterlandvanfriesland.nl/overnachten

VAKANTIEHUIS NOFLIK NIJEMIRDUM 2

Noflik is Fries voor comfortabel en aangenaam en dat is precies wat dit appartement typeert. De woning biedt volop privacy en moderne gemakken zoals airconditioning en een luxe keuken. Gelegen op de eerste verdieping, geniet je

van een riant uitzicht over de weilanden en het Lycklamabos. Buiten bij het vijvertje ontspan je op relaxstoelen of in de innovatieve biobrandstof-hottub. Terwijl je geniet van het warme water, kijk je uit over de natuur of de sterrenhemel.

➔ **Hege Bouwen 31, Nijemirdum,**
nofliknijemirdum.nl

HOTEL STEDSWÂL

In de voormalige pastorie naast de Sint-Franciscuskerk in Sloten vind je Hotel Stedswâl. Het kleinschalige hotel beschikt over zeven authentiek ingerichte kamers, elk met een eigen sfeer en kleurstelling. De kamers zijn compact en comfortabel, met airconditioning, eigen douche en toilet, tv en gratis wifi. Op het gezellige terras aan de gracht zie je bootjes over de Elfstedenvaartroute voorbijtrekken. Naast overnachten met uitgebreid ontbijt kun je fietsen, sloepen, kajaks en SUP's huren om de meren, historische stadjes en het Friese landschap te ontdekken. Ook grotere gezelschappen kunnen de hele accommodatie huren. Hotel Stedswâl is het hele jaar geopend.

➔ **Kapelstreek 222, Sloten**
hotelstedswal.nl

HOTEL CAFÉ RESTAURANT TEERNSTRA 3

Al sinds 1715 is dit pand aan de Luts een plek van ontmoeting, handel en gastvrijheid. In 1889 startte de familie Teernstra hier hun bekende gastvrijheid. Het oudste hotel van Balk kende brand, herbouw en generaties ondernemers die het karakter wisten te behouden. De sfeervolle hotelkamers bevinden zich boven het café en restaurant. Beneden schuif je in een ontspannen sfeer aan voor gerechten met verse ingrediënten en passende wijnen of bieren. Het terras ligt direct aan de Elfstedenroute. Persoonlijke aandacht en een toegankelijke sfeer maken Teernstra tot de vertrouwde huiskamer van Balk, waar elke gast zich direct volledig thuis voelt.

➔ **Van Swinderenstraat 69, Balk**
hotelteernstra.nl

HERBERG BOSWIJCK

De historie van deze herberg gaat terug tot 1890. Het karakteristieke pand had altijd een horecabestemming, maar dit werd

gecombineerd met andere activiteiten zoals een boerderij, busbedrijf of fietsenzaak. De verhalen zitten hier bijna in de muren. Nu geniet je er van moderne kamers en een uitgebreid Fries ontbijt. De ontbijtzaal fungeert overdag als huiskamer waar je met een drankje of biertje uit de koeling en het spelen van een spelletje kan 'chillen'. Gelegen aan de Elfstedenroute is het de ideale pleisterplaats. Je kunt hier zelfs een maaltijd laten bezorgen die je aan de picknicktafel nuttigt.

➔ **Jachtlustweg 16, Wijckel**
herbergboswijck.nl

B&B RIJSTERBOSCH 4

Aan de ingang van het schitterende Rijsterbos ligt B&B Rijsterbosch. Dit monumentale landhuis is al ruim honderd jaar een vast verblijf voor bezoekers van deze streek. De drie kamers hebben elk een andere inrichting: de Esdoorn op de begane grond is stijlvol ingericht met directe toegang tot het bos. De romantische Eik en de statige, lichte suite Beuk liggen op de eerste etage. De suite beslaat de volledige pandbreedte en biedt een prachtig uitzicht. Gasten profiteren van een privéparkeerplaats en een veilige fietscontainer. Na een luxe ontbijt wandel je direct de natuur in.

➔ **Marderleane 2, Rijs, rijsterbosch.nl**

HOTEL RESTAURANT JANS 5

Direct aan het Rijsterbos ligt Hotel Restaurant Jans, waar al sinds 1753 gastvrijheid centraal staat. De 25 kamers zijn verdeeld over het hoofdgebouw uit 1890 en Zweedse chalets in de hoteltuin. Je verblijft hier op basis van logies en ontbijt of kiest voor een arrangement met diner. In het restaurant verrast chef-kok Marco Brouwers je met smakvolle menu's. Vanuit het hotel wandel je direct het bos in en na veertig minuten sta je aan het IJsselmeer.

➔ **Mientwei 1, Rijs, hoteljans.nl**

VAKANTIEBOERDERIJ IT FLINKEBOSKJE 6

Hier in Hemelum logeer je op een fotogeniek 'vakantie-eiland in het weiland'. De vakantieboerderij met aan de voorkant het sfeervolle Voorhuis is liefdevol ingericht met oog voor design en vintage, wat elke kamer uniek en sfeervol maakt. De één een perfecte plek voor een gezinsvakantie (tot 6 personen) en de ander voor een familie- of vriendenweekend, met comfortabele slaapplekken voor groepen tot twintig personen. Er is volop ruimte om samen te koken en uitgebreid te tafelen aan de lange tafel. Bij mooi weer kun je buiten barbecueën en tot laat rond de buitenkachel genieten van de Friese sterrenhemel.

➔ **Flinkeboskje 1, Hemelum**
itflinkeboskje.nl

LYKLAMASTATE

Overnacht hier in een (rijks)monumentale kop-romp boerderij uit 1850 in Nijemirdum. Bekijk de prachtige oude stal waar je de keus hebt uit drie afzonderlijke B&B kamers met eigen badkamer, koffie- en thee faciliteiten. Of kies voor het grotendeels vrij gelegen

authentieke 'bakhuisje', een chalet of één van de twee appartementen met bedstee of infrarood sauna. Geniet van het vrije uitzicht over de weilanden, de oude molen of het in de verte glinsterende IJsselmeer. Ontspan na het ontbijt op het grote terras buiten.

➔ **Lyklamawei 4, Nijemirdum**
lyklamastate.nl

B&B 7DE HEMEL

In dit historische pand in Hemelum ervaar je oprechte hartelijkheid. Hemelum was vroeger een cruciaal knooppunt voor reizigers tussen de meren en de Zuiderzee. Vanwege deze strategische ligging liet jonkheer Van Swinderen hier ruim 170 jaar geleden een herberg bouwen. In dit pand leeft die gastvrijheid nog altijd voort. Geniet van de gemoedelijke sfeer, persoonlijke aandacht en een uniek driegangenontbijt met bijvoorbeeld yoghurt met gegrilde druiven en croutons, Turkse eieren en bananen-haverpancakes. De kamers hebben een badkamer en-suite. Met gratis leenfietsen verken je de omgeving. Bij aankomst staat er een welkomstdrankje voor je klaar.

➔ **Hegewei 2, Hemelum, benb7dehemel.nl**

7

5

LOGIES & WELLNESS DE HOUTDIJK

Hier staat alles in het teken van ontspanning en privacy. Midden in de tuin bevindt zich een uitgebreide privé-wellness waar je optioneel gebruik van kunt maken. Warm op in de Finse of infraroodsauna, verfris jezelf onder de buitendouche en ontspan verder in de jacuzzi. Voor extra comfort liggen de badlakens en badjassen al voor je klaar. Omdat het ontbijt optioneel is, geniet je van volledige vrijheid en kun je net zo vroeg of laat opstaan als je wenst. Een fijne plek voor wie rust zoekt, maar wel met comfort om zich heen.

➔ **Houtdijk 1, Harich, o.a. te boeken via bedandbreakfast.nl**

B&B WEERUUSZ

Ervaar hotel-luxe met een warm thuisgevoel. Kom tot rust op een royale boxspring en geniet van een sfeervolle kamer of het comfortabele tweekamerappartement. Het uitgebreide ontbijt met huisgemaakte muesli en zuivel van schapenkaasboerderij 'Tusken Bosk en Mar' wordt op jouw gewenste tijdstip geserveerd. De accommodatie

biedt modern gemak met een afsluitbare fietsenstalling en oplaadpunten voor zowel e-bikes als elektrische auto's. Pak 's avonds gerust een drankje uit de keuken en ontspan op het terras.

➔ **Aldewei 43, Oudega Gaast Sleat weerusz.nl**

DE WITAKKER

In de voormalige school van Rijs vind je nu De Witakker, een veelzijdige plek voor groepen, rustzoekers en zakelijke bijeenkomsten. In het 11Stedenhuis verblijft je in luxe B&B-appartementen met eigen voorzieningen en de gezamenlijke huiskamer 'Trochrinner' met haard en stamtafel. Voor grotere gezelschappen biedt De Dassenburcht ruime verblijven met een professionele keuken. Kinderen wanen zich hier in de zevendehemel; zij spelen naar hartenlust in de inspannende sporthal of buiten op het oude schoolplein met skelters en klimtoestellen. Of je nu met z'n tweeën komt of met een hele groep, hier is ruimte om te ontspannen en samen plezier te maken.

➔ **Marderleane 3, Rijs dewitakker.com**

DE FLUESSEN 8

In de voormalige zuivelfabriek van Elahuizen vind je bijzondere accommodaties. Overnacht in Het Loft voor 4 personen of kies het vakantiehuis voor 10 gasten, compleet met hoge plafonds en een houtgestookte sauna. Voor grote groepen is Het Schippershuis ideaal. Deze 50-persoons, rolstoelvriendelijke accommodatie beschikt over 16 slaapkamers, een sfeervolle open haard en een recreatieruimte met poolbiljart. Vanaf het grote terras met overdekte barbecue kijk je uit over de haven. Met een eigen aanlegsteiger en sloepverhuur voor de deur stap je zo het water op.

➔ **Mardyk 13, Elahuizen**
fluessen.nl

ZEILSCHOOL DE ÔLEPANNE

Heb je passie voor zeilen? Bij de Ôlepanne krijg je de wind mee. Eigenaren Itie en Peter ontvangen je gastvrij en delen graag hun zeilkennis met jou. Deze zeilschool, met diverse groepsaccommodaties en bootverhuur, laat je Friesland maar al te graag vanaf het water ontdekken. Het hele seizoen kunnen volwassenen en kinderen zeilles krijgen. Je huurt hier ook SUP's en kano's. De Boerderij, een prachtig verbouwde Friese stelpboerderij uit 1885, biedt plek aan groepen tot 80 personen. Van mei tot en met september huur je de locaties in combinatie met vlootverhuur, zeilvakanties of actieve kampen.

➔ **Tsjamkedykje 1, Balk**
zeilschoolulepanne.nl

GROEPSACCOMMODATIE DE MORRA

Sinds 1976 verzorgt De Morra onvergetelijke zeilvakanties vanuit een vroegere zuivelfabriek in Hemelum. Deze ruime locatie ligt aan een rustig, ondiep meer; de ideale plek om veilig te leren zeilen.

Met veertien verschillende boottypen en CWO-gecertificeerde instructeurs staat professionaliteit hier op nummer één. De accommodatie biedt 150 overnachtingsplekken en is als feestlocatie geschikt tot wel 300 personen. Bezoekers prijzen de betrokkenheid, zoals een ouder schreef: "Elk jaar weer een feest om hem met een grote glimlach op te halen."

➔ **Buorren 31, Hemelum**
zeilschooldemorra.nl

LUTZ WATERVILLA'S 9

Hier stap je zo vanuit je vakantiehuis het water op. Vanaf je eigen steiger pak je de boot, sup of kano en ga je op pad. De moderne villa's liggen vlak bij het Sloterveer en hebben een ruim terras aan het water. Even varen, een frisse duik of gewoon zitten en kijken naar het water dat voorbij glijdt. Heb je geen boot, dan huur je er gewoon een bij. Elke villa is anders ingericht en je kunt flexibel aankomen, met een minimumverblijf van drie nachten.

➔ **Sleatemar 1A, Balk**
waterwillahuren.nl

DE STIPE WATERSPORT EN VAKANTIECENTRUM 10

Hier komen groepen samen voor een actief verblijf op en rond het water. Zo overnacht je in het Rommerts Hûs, een deel van een karakteristieke kop-hals-rompboerderij, met je gezelschap in een eenvoudige maar sfeervolle setting. Al jarenlang staat De Stipe bekend om zijn zeilkampen en cursussen. Onder begeleiding van enthousiaste, CWO-gecertificeerde instructeurs leren jong en oud hier zeilen of windsurfen. Overdag het water op, 's avonds samen eten en napraten over de dag.

➔ **Meerweg 23, Balk**
destipebalk.nl

MEER ACCOMMODATIES IN EN RONDOM GAASTERLAND

Wil je meer tips voor een overnachtingsplek? Op de website van VVV Waterland van Friesland vind je een handig overzicht van plekken om te overnachten. Van B&B's en vakantiehuizen tot campings en bijzondere locaties.

➔ waterlandvanfriesland.nl/overnachten

SHOPTIPS

In Gaasterland draait winkelen niet om volle straten, maar om het kleine en het onverwachte. Balk is de plek waar je nog een paar winkels bij elkaar vindt, langs de Luts, met van alles door elkaar. Van kleding tot de bakker en de slager. Daarbuiten kom je juist de verrassingen tegen. Een winkeltje in Hemelum, een atelier of een kraampje langs de weg met iets lokaals. Deze selectie geeft een indruk van wat je onderweg kunt tegenkomen. Geen lange lijst – en juist dat maakt het leuk.

LEAFS UT BALK

Leafs ut Balk is een conceptstore van eigenaresse Nelly. De naam is Fries voor 'liefs uit Balk'. Na het bedrijf van haar moeder te hebben voortgezet koos ze een paar jaar geleden voor een eigen richting. Zo ontstond een winkel met woonaccessoires, cadeaus, babykleding en andere items die met zorg zijn uitgezocht. Je vindt hier merken als Mijn Stijl, Home Society, Madam Stoltz, My Flame en Mina Mini. Het aanbod wisselt regelmatig, waardoor er steeds iets nieuws ligt om tussen te kijken.

➔ **Van Swinderenstraat 16, Balk**
leafsutbalk.nl

PASSIE & GELUK

In een versierde steeg in Balk zit deze winkel, je loopt er zo naar binnen. Samen met schoonheidssalon Passie vormt het een kleinschalige plek waar je rustig rondkijkt. Je vindt hier woonaccessoires en cadeaus die net even anders zijn, zoals armbanden en gekleurde dierenbeeldjes. Je kunt hier ook een tegel als aandenken meenemen, met illustraties van onder andere Balk, Harich, Sloten, Sneek en Joure. De tegels zijn ontworpen door Remco de Koning uit Balk en uitgevoerd in keramiek met een glanzende afwerking

➔ **It Hoefizer 6, Balk**
facebook.com/PassieGeluk

FRIESE SOUVENIRS

In Sloten en Oudemirdum vind je de VVV winkels van Waterland van Friesland. In Sloten zit de winkel bij Museum Sloten en in Oudemirdum bij bezoekerscentrum Mar en Klif. Je vindt hier Friese souvenirs, kaarten en gidsen voor de regio. Ook liggen er puzzels en spellen, kleding en cadeaus. Denk aan puzzels van 1.000 stukjes voor een regenachtige dag of voor thuis, met thema's als een dagje Friese meren of de Elfstedentocht. Ook vind je hier een Friese vlag of wimpel, een trui met 'moai fuort' of 'skipper' of iets leuks om mee te nemen.

➔ **Heerenwal 48, Sloten of De Brink 4, Oudemirdum** // shopfriesland.nl

IT BÛTERHÛS 1

In It Bûterhûs in Balk stap je even terug in de tijd. Dit karakteristieke pand uit 1633 herinnert aan de periode waarin Balk bekend stond om de boterhandel. Tegenwoordig vind je hier een winkel vol lokale streekproducten, cadeaus en typisch Friese artikelen met VVV informatiepunt en koffie- en theeschenkerij. De locatie wordt grotendeels gerund door mensen die hier hun dagbesteding hebben. Even rondkijken, iets leuks meenemen en daarna neerploffen op het terras. Bestel een kop koffie met de huisgemaakte bokkenpootjestaart.

➔ **Van Swinderenstraat 8, Balk, buterhus.nl**

HET GESCHENKENHUIS

Je loopt een winkel binnen waar je van alles vindt. Van speelgoed en woonaccessoires tot keukenspullen, Friese souvenirs en leuke cadeautjes. Maar ook diverse soorten Doppers voor onderweg tijdens een wandeling of fietstocht door Gaasterland. Even rondneuzen en je komt altijd wel iets tegen. De winkel bestaat al sinds 1915 en wordt inmiddels gerund door de vierde generatie.

➔ **Van Swinderenstraat 30, Balk hetgeschenkenhuis.nl**

STEEGENGA MODE 2

Bij Steegenga Mode in Balk stap je een verrassend ruime winkel binnen met maar liefst 1200 m² aan mode. Toch blijft het overzichtelijk en persoonlijk. Je vindt hier een brede collectie voor dames en heren, van basis tot iets netter voor een gelegenheid. Er is volop ruimte om rustig rond te kijken, te passen en combinaties te maken. Door de indeling voelt het nergens druk en kun je echt even de tijd nemen.

➔ **Van Swinderenstraat 2, Balk steegengamode.nl**

HEMELS WINKELN

Rixt en Claartje van it Flinkeboskje struinen stad en land af op zoek naar bijzondere vondsten. Bij Flinke Vintage by Sip & Clara vind je al hun schatten. Ze houden van meubels, accessoires en kunst. De winkel is open tijdens events en op afspraak. Op diverse zondagen in de lente en zomer kun je schatzoeken op de Flinke Flea's. Dat zijn kofferbakverkoop waarbij je je uren kunt zoethouden.

➔ **Flinkeboskje 2, Hemelum itflinkeboskje.nl**

1

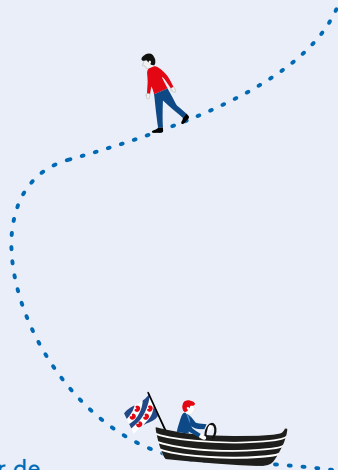
MINY STÊD

IN WATERLAND

ELFSTEDENSTAD SLOTEN

Welkom in de hoofdstad van Gaasterland en tegelijk het allerkleinste stadje van Friesland. Wat deze 'minystêd' (ministad) in omvang mist, maakt het ruimschoots goed met karakter. Gelegen aan een belangrijke waterweg naar de voormalige Zuiderzee, speelde het een strategische rol in de handel en verdediging. Tot op vandaag ademt de stad die rijke historie.

VESTINGSTAD MET ALLURE 1

Sloten ontwikkelde zich in de 17^e eeuw tot vestingstad. Dat verleden is nog voelbaar wanneer de kanonnen in het hoogseizoen bulderen. De stadsmuren, bastions en de karakteristieke ui-vorm zijn overblijfselen van eeuwenoude militaire voorbereidingen. Tijdens de Tachtigjarige Oorlog probeerden de Spanjaarden de stad in te nemen via een bierschip, maar zonder succes. Deze geschiedenis wordt elke drie jaar nagespeeld tijdens het Historisch Kijkfeest.

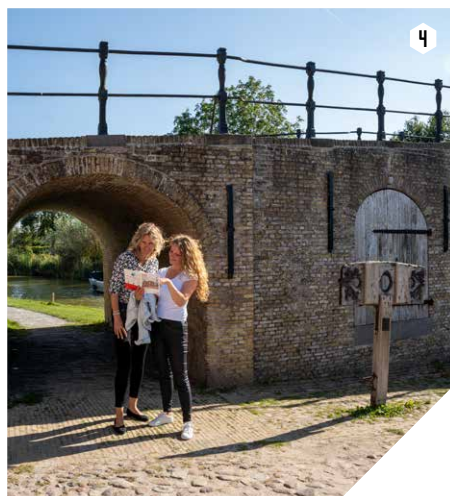
 historischsloten.nl

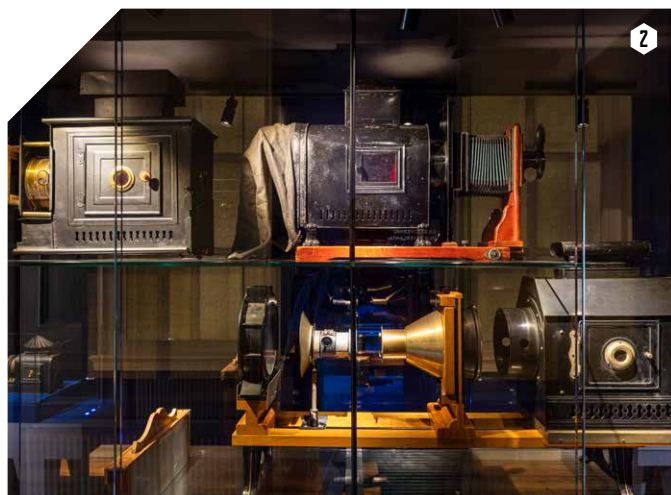
HANDELSGESCHIEDENIS

Sloten ontstond in de 13^e eeuw rondom een stins van de familie Van Harinxma thoe Slooten. Handelsfamilies uit Stavoren vestigden zich er om tol te heffen en controle uit te oefenen op de handelsroute naar Stavoren. De nederzetting groeide uit tot een stad en werd in 1426 officieel als stad erkend.

GROOT IN AANTREKKINGSKRACHT

Nu is Sloten een populaire bestemming voor watersporters en dagjesmensen. Met zijn compacte formaat, historische charme en schilderachtige ligging heeft dit kleine stadje een grote aantrekkingskracht.

MUSEUM SLOTEN 2

Midden in Sloten in het voormalige stadhuis (1759-1761) zit het museum van de stad. Je wordt hier meegenomen in een verrassende kijk op de stadsgeschiedenis. Verder ontdek je alles over toverlantaarns. De toverlantaarn was de voorloper van fotografie, film, televisie en zelfs smartphone. Techniek die wij nu als vanzelfsprekend ervaren, begon ooit met dit magische apparaat. Ontdek een grote toverlantaarn in losse onderdelen, zodat je precies kan zien hoe het werkt. Bewegende beelden maakte men door twee toverlantaarnbeelden achter elkaar te plaatsen.

➔ **Heerenwal 48, museumsloten.nl**

WITTE WAS 3

Wanneer je Sloten bezoekt, heb je 9 van de 10 keer kans dat je langs de vestinggracht was ziet hangen aan de waslijn. Op deze manier worden de 'bleekjes' van vroeger in ere gehouden. Dit was een centraal grasperk waarop pas gewassen linnen lag te drogen in de zon.

➔ **Bolwerk Noordzijde**

DE LEMSTERPOORT 4

Varend vanuit Lemmer is de molen samen met de Lemsterpoort een prachtig beeld dat al vaak op de foto is vastgelegd. Van de vestingstad Sloten werden in de loop der tijd de landpoorten opgeruimd, maar de waterpoorten bleven bestaan. Aan de voet van de Lemsterpoort staat een schandpaal. Het herinnert aan de mislukte inval van de Spanjaarden in 1588.

➔ **Bolwerk Zuidzijde**

OP PAD MET STADSOMROEPER

Ga met de stadsomroeper van Sloten op pad. Hij laat je alle mooie plekken van Sloten zien en vertelt er beeldend bij. De wandeling start bij Museum Sloten en voert langs Korenmolen De Kaai en de Hervormde kerk. Aansluitend maak je een rondvaart door het waterrijke Sloten richting het Slotermeer. De tocht is op afspraak te boeken bij Museum Sloten en vindt in de zomer ook iedere donderdagmiddag plaats. Voor die middag kun je je eenvoudig bij het museum aanmelden.

➔ **Heerenwal 48, Sloten**
waterlandvanfriesland.nl/zomerarrangementsloten

DE FONTEIN KIEVIT 5

Water is de bron van al het leven.

Dat is het verhaal wat de fontein Kievit van 11fountains en het project Leeuwarden-Fryslân 2018 in Sloten aan ons wil vertellen. En de naam? Die komt van de vogel die het meisje in haar hand koestert: de Kievit is een vogelsoort die in Friesland wordt bedreigd.

➔ **Koestraat**
11fountains.nl

KORENMOLEN DE KAAI 6

Bij de Lemsterpoort vind je ook Korenmolen De Kaai. De molen staat op een bastion van de stadswal en hier wordt nog altijd tarwe tot meel gemalen. Op zaterdag is de molen open voor bezichtiging en meelverkoop. Je vindt er allemaal soorten meel voor thuisbakkers.

➔ **Bolwerk Zuidzijde 81**
molendekaai.nl

VERKEN VANAF DE BOOT

Kijk door de ogen van vroegere handelsreizigers die thuiskwamen van hun verre reizen en ontdek de rijkdom van

Sloten vanaf het water. Varend door de grachten zie je de kleinste Elfstedenstad op haar mooist, met de oude poorten, smalle bruggetjes en karakteristieke trapgevels. Bij Jachthaven Lemsterpoort kun je ideaal aanleggen voor een tussenstop of overnachting. Vanaf de kade wandel je zo het historische hart in om een terrasje te pakken of het museum te bezoeken. Zo ervaar je de rijke Friese historie van deze sfeervolle vestingstad vanaf het dek en de wal.

➔ **Jachthaven 7, Sloten**
lemsterpoort.nl

DOE ZELF EEN STADSWANDELING

Haal bij VVV Waterland van Friesland in Museum Sloten een stadswandeling. Je kunt dan zelf een mooie wandelroute volgen met uitgebreide omschrijving door Sloten. Onderweg lees je meer informatie over de Slag om Sloten, een stadsboerderij en wie deze vestingstad heeft ontworpen.

➔ **Heerenwal 48, Sloten**
waterlandvanfriesland.nl/vvvsloten

WOLKOM IN GAASTERLAND

GAASTERLAND

Landhuis

Klokkenstoel

(Kite)surflocatie

Zwemwaterlocatie
met strand

Zwemtrappetje

Zwembad

VVV locatie en/of
Informatiepunt

Vogelkijkhut

Gloeiend landschap

LEGENDA

1 Kliffen van Gaasterland	8 Vredestempeltje
2 Kleinste haventje van Europa	9 Steenkist Rijsterbos
3 Klokkenstoel Mirns	10 Famkes van Kolderwolde
4 Sint Odolphuskerk	11 Het verdrinken land van Elahuizen
5 Russisch Orthodox Klooster	12 Manege Gaasterland
6 Teatertún Riis	13 Libellenreservaat Wyldemerck
7 Slottuin Rijs	14 Golfbaan Gaasterland

FRIES-BOURGONDISCH GENIETEN IN GAASTERLAND

Genieten? In Gaasterland kennen ze het genot van een goed glas, lekker eten en gezelligheid. Maar als echte Friezen nemen ze hier pas echt de tijd voor als het verdiend is. Dus: eerst stappen en dan happen. Een gezonde instelling waar je in het glooiende Gaasterland ver mee komt. Met z'n unieke kliffen, bossen, meren en weidse vergezichten kun je hier heerlijk wandelen in elk seizoen. Onderweg passeer je charmante dorpen en gastvrije adresjes. Er is altijd een goede gelegenheid om binnen te stappen. Er zijn vier kroegjesroutes uitgezet, elk met hun eigen lengte en unieke horecagelegenheden.

Zo proef je de natuur én de Fries-Bourgondische sfeer van Gaasterland.

Bekijk de routes op KROEGJESROUTESGAASTERLAND.NL of haal een kaart op bij een van de deelnemende restaurants die online worden vermeld.

EVENEMENTEN EN PRAKTISCH IN GAASTERLAND

In Gaasterland gaat het niet om grootschalige festivals, maar om het creëren van persoonlijke ervaringen via gemeenschappelijke verbinding in sport, cultuur of gewoon plezier en vertier. Spontaniteit, authenticiteit en puurheid staan hierin centraal. Verspreid over het jaar beleef je dorpsfeesten en tradities die generaties lang meegaan maar niets aan kracht hebben verloren, zoals Sipelsneon en het Historisch Kijkfeest in Sloten of de Gondelvaart in Balk. Voor sportieve verrijking zijn de Gaasterland Wandeltocht en het Concours Hippique in Rijs aanraders. Tijdens de Natuurweek ontdek je de omgeving via kleinschalige excursies. Voor actuele tips en informatie kun je terecht bij de VVV Waterland van Friesland.

WATERLANDVANFRIESLAND.NL/UITAGENDA

GAASTERLANDSE NATUURWEEK 1

We zijn het vaak vergeten, maar als mens zijn we deel van de natuur. De Gaasterlandse Natuurweek herinnert ons hieraan en laat ons de natuur weer beleven. Tijdens de herfstvakantie, als de bossen hun prachtige kleurenspeel tonen, vindt de Gaasterlandse Natuurweek plaats. Gedurende de week kun je meedoen met diverse activiteiten, zoals paddenstoelenexcursies of wandelingen onder begeleiding van een gids. Wil je de verbinding écht voelen? Maak jezelf nuttig voor de natuur tijdens de werkdagen. Zo ervaar je jouw omgeving en draag je bij aan Friesland. De week eindigt met het sfeervolle Groene Markt Festival. Hier staan zo'n honderd kramen met ambachten en duurzame producten.

➔ gaasterlandsenatuurweek.nl

PODIUM GORTER

In het monumentale kerkje van de doopsgezinde gemeente in Balk vind je Podium Gorter. Hier worden van oktober

t/m april door kleinschalige voorstellingen georganiseerd, van muziek en cabaret tot theater en lezingen. Met plek voor zo'n 100 bezoekers zit je dicht op de artiest en ervaar je de voorstelling van dichtbij. De akoestiek is goed en het programma is gevarieerd, met ook regelmatig aandacht voor Friese artiesten. Een mooie plek om je bezoek aan Balk te combineren met een avond cultuur.

➔ **Raadhuisstraat 27**
podiumgorter.nl

DE SPYLDER

In Warns staat De Spylder, een oud kerkje dat door het dorp zelf is omgebouwd tot cultuurhuis. Veel van het oorspronkelijke gebouw is nog zichtbaar, van het tongewelf tot de hoge ramen. Op het podium wisselen concerten, films en toneel elkaar af, vaak kleinschalig en dichtbij. Het programma is een mix van Fries en Nederlands. Geen groot theater, maar een plek waar je iets lokaals meemaakt dat je niet overal tegenkomt.

➔ **Buorren 23, Warns**
despylder.nl

KANONGEBULDER

Sloten is een échte vestingstad met een actieve stadsomroeper. In het hoogseizoen roept hij iedere vrijdagavond de stad bijeen voor het traditionele kanonschieten op het molenerf van Korenmolen de Kaai. Vol enthousiasme vertelt hij hoe het allemaal werkt en deelt hij de historische geheimen van de stad. Dit indrukwekkende kanongebulder wordt in volledige klederdracht uitgevoerd door de Stadsschutterij. Het is een uniek, wekelijks schouwspel waarbij de rijke historie van de kleinste Elfstedenstad tastbaar wordt. Kom maar kijken als je durft!

➔ **Veermanskaai**
waterlandvanfriesland.nl/uitagenda

LICHTJESAVOND

Op de laatste avond van het kanonschieten sluit Sloten het schuttersseizoen af met Lichtjesavond. De grachten en voortuinen in de binnenstad worden verlicht met honderden lichtjes, wat de stad een bijzondere sfeer geeft. Bewoners doen mee en versieren hun tuinen. Ook is er een optocht waarbij deelnemers met lantaarntjes door de straten lopen, deze worden ter plekke uitgeleend. Zo wordt het seizoen op een sfeervolle manier afgesloten, met lichtjes die weerspiegelen in het water van de grachten.

➔ facebook.com/stadsschutterijsloten

SIPELSNEON

Weet je wat een leuk uitje is? Sipelsneon in Sloten! Traditioneel wordt deze jaarmarkt op de laatste zaterdag van juni gehouden. De vestingstad dankt haar bijnaam 'Sipelstêd' (Fries voor uienstad) aan de karakteristieke vorm van de stadsplattegrond, die precies op een ui lijkt. Het hele stadje verandert dan in een gezellige markt met braderiekramen,

een vrijmarkt en een rommelmarkt waar bewoners hun spullen verkopen voor de deur. Ook Korenmolen De Kaai, Museum Sloten en de kerken openen hun deuren.

HISTORISCH KIJFFEEST

Eens in de zoveel jaar vormt Sloten het decor van een spannend openluchtspel: de Slag om Sloten. Het verhaal voert ons terug naar 12 mei 1588. Pier Lupckes probeerde toen de stad met een list in te nemen door soldaten te verstoppen in biertonnen op een schip, een Friese versie van het paard van Troje. Tijdens dit Historisch Kijfeest barst het spektakel los met stoere ridders te paard, roofvogelshows en nagespeelde gevechten in de straten. Met acteurs in kostuum en bulderende kanonnen komt de geschiedenis weer tot leven. Aan spanning geen gebrek wanneer de Stadsschutterij de onneembare vesting verdedigt tegen de indringers.

➔ historischsloten.nl

CONCOURS HIPPIQUE RIJS

Sinds de oprichting in 1946 is dit concours een begrip. Wat kort na de bevrijding begon, is uitgegroeid tot het grootste hippische evenement van de regio op de eerste zaterdag van augustus. Tegenwoordig vormt Manege Gaasterland in Harich het decor, waar ruiters en publiek genieten van uitstekende faciliteiten. Met de aangespannen sport als spectaculaire hoofdmoot en indrukwekkende springsport, kent de vereniging een historie van zo'n tachtig jaar. Naast de Paard & Buitenleven Fair is er voor kinderen een kinderdorp met springkussens, knutselen, ponyritjes en ponycycles. De combinatie van Friese traditie en topsport maakt dit tot een gezellige dag uit voor liefhebbers van paarden en het buitenleven. Een ware klassieker.

➔ ch-rijs.nl/programma

GONDELVAART BALK 4

De Gondelvaart is sinds 1961 een vast onderdeel van de jaarlijkse Feestweek in augustus. Wat begon als een bescheiden optocht, is nu uitgegroeid tot een heus varende theater. Achter dit spektakel schuilt een maandenlange voorbereiding. Buurtteams werken in het diepste geheim aan immense creaties om de juryprijs te winnen. Nergens is een gondelvaart zo tastbaar als hier.

Omdat de historische Luts smal is, zit je met je neus bovenop de muziek en figuranten. Het wedstrijdelement, gecombineerd met vakmanschap en saamhorigheid, maakt de Gondelvaart tot een traditie die zich elk jaar vernieuwt en overtreft.

➔ feestweekbalk.nl/gondelvaart

GAASTERLAND WANDELTOCHT 5

Jaarlijks in mei voert de Gaasterland Wandeltocht wandelaars door een glooiend landschap vol historie en beleving. De route gaat langs zo'n 50 bijzondere locaties in onder meer Balk, Sloten en Oudemirdum. Van monumentale handelshuizen en vestingwerken tot fraaie klokkenstoelen en oorlogsmonumenten. Wat deze tocht uniek maakt, is de exclusiviteit: speciaal voor deelnemers openen eigenaren hun deuren en tuinen die normaal gesloten blijven voor publiek. Afstanden variëren tussen 10 en 40 kilometer. De organisatie is in handen van Lionsclub Balk 'Tusken Mar en Klif'; de volledige opbrengst komt ten goede aan goede doelen.

➔ gaasterlandwandeltocht.nl

GAASTERLANDSE HEUVELEN WANDELTOCHT

Eens in de twee jaar voert deze tocht wandelaars door een voor Friesland atypisch landschap. De glooiende heuvels, ontstaan door gletsjers in de ijstijd, bieden

een mooi contrast tussen de bossen van het Rijsterbos en weidse vergezichten vanaf de iconische kliffen. De routes voeren vanuit Bakhuizen langs het Mirnser Klif met afstanden van 7,5, 15 en 25 kilometer. De organisatie door RKVV Bakhuizen staat bekend om de uitstekende verzorging, een eigen koffietent onderweg en de gastvrije sfeer. De goed georganiseerde tocht trekt wandelaars uit het hele land.

➔ wandeleningaasterland.nl

GAASTERLAND TRAIL

Hou je van hardlopen door de natuur en de uitdaging van wisselende omstandigheden en ondergronden? Dan is de Gaasterland Trail in het najaar echt iets voor jou. Tijdens deze trailrun verruil je het asfalt voor onverharde bospaadjes, zandpaden en soms zelfs voor modder of water. De routes voeren je langs de meest verrassende plekken van het glooiende Gaasterlandse landschap. Met afstanden van 10, 24 en 50 kilometer, plus een speciale Kids Trail, is er voor elk niveau een sportieve uitdaging.

➔ gaasterlandtrail.nl

GAASTERLÂN RUN

Een sportieve wintertraditie die steeds meer lopers naar Gaasterland trekt, is de Gaasterlân Run. Deze vindt plaats in december en voert door een sfeervol winters landschap over mooie, goed beloopbare paden. Deelnemers kiezen uit verschillende afstanden: 7,5, 12, 21 (halve marathon) of 42 km (hele marathon). Dit maakt het evenement toegankelijk voor zowel recreatieve lopers als ervaren atleten. Dankzij nauwkeurige chipregistratie en goed ingerichte verzorgingsposten is de kwaliteit gewaarborgd. Het is de ideale manier om sportief het jaar af te sluiten.

➔ gaasterlan-run.nl

SKÛTSJESILEN IFKS

Wie Friesland zegt, zegt skûtsjesilen. Tijdens het IFKS Skûtsjesilen komt deze traditie ook naar Gaasterland, met op dinsdag een wedstrijd op de Friese meren. Oude vrachtschepen nemen het tegen elkaar op, volledig op 'wynenerzjy', oftewel de kracht van de wind. Vanaf de wal of vanaf het water kijk je naar een spel van tactiek, ervaring en samenwerking. Maar het is meer dan alleen de wedstrijd. Rondom het skûtsjesilen hangt een ontspannen sfeer en is het gezellig druk. Een mooie kans om deze Friese traditie van dichtbij mee te maken.

➔ ifks.frl

MARKTEN OUDEMIRDUM

Oudemirdum Bruist brengt het dorp drie keer per jaar tot leven tijdens de Voorjaars-, Zomer- en Wintermarkt. Op paasmaandag, een dag in juli en eind november struin je over de Brink langs zo'n 90 standhouders. Je vindt er een mix van aardewerk, honing, kleding en andere ambachtelijke producten. Tussendoor haal je iets te eten

bij de foodtrucks of zoek je een plek op een terras. Ook voor baby en kind is er volop aanbod, van kleding tot kleine cadeaus. Kijk voor de juiste data op de website.

➔ bienevents.nl

NATUUREXCURSIES

Met regelmaat worden er in Gaasterland boeiende natuurexcursies georganiseerd. Je gaat hierbij met deskundige gidsen op pad die graag de geheimen van het landschap onthullen. In het Rijsterbos kun je met It Fryske Gea op stap voor een voorjaarswandeling door het ontwakende bos of een zomerse tocht waarbij je meer te weten komt over de lokale cultuurhistorie. Voor de jongste ontdekkers zijn er in de winter spannende beleeftochten. Op het Oudemirdumerklif organiseert Natuurmonumenten excursies waarbij de unieke geologie en weidse uitzichten centraal staan. Veel van deze activiteiten zijn geschikt voor gezinnen. Bekijk het aanbod in de uitagenda.

➔ waterlandvanfriesland.nl/uitagenda-gaasterland

VVV WATERLAND VAN FRIESLAND

Bij de VVV locaties word je persoonlijk te woord gestaan door een 'local'. Vraag ze gerust het hemd van het lijf over alles wat er te beleven is in Zuidwest Friesland. Je vindt VVV locaties in en nabij Gaasterland in Stavoren (VVV Bezoekerscentrum), Lemmer (VVV Inspiratiewinkel), Koudum (VVV Informatiepunt) en Oudemirdum (VVV Inspiratiewinkel in bezoekerscentrum Mar en Klif). In de bezoekerscentra en inspiratiewinkels kun je naast tips voor vakanties en uitjes terecht voor vlaggen en wimpels, gidsen en kaarten, puzzels en spellen, kleding en cadeaus.

➔ waterlandvanfriesland.nl/vvv

OANTINKEN IN WATERLAND

Wil jij ook een 'moai fuort' trui of ander eigentijds 'oantinken', oftewel souvenir, uit Waterland van Friesland? Wij als VVV creëerden een eigen souvenirlijn waarmee jij voor de dag kunt komen. Leuk om cadeau te geven of te krijgen.

FRYSKE FUOTTEN

Loop op wolkjes met deze sokken. Of beter gezegd op 'pompeblêden' die je outfit een heerlijk subtiel Fries tintje geven.

DAT ZIT WEL GOED

Vaar je eigen koers in deze trui. Verkrijgbaar in meerdere kleuren en met teksten als 'Fryslân', 'goeie' of 'moai fuort'.

PUZZELN MAAR

De puzzel van de Elfstedentocht brengt Friesland stukje voor stukje tot leven. We hebben ook een De Friese Meren puzzel.

Koop jouw souvenirs van Waterland van Friesland bij een VVV winkel of online: [SHOPFRIESLAND.NL](https://shopfriesland.nl)

COLOFON

Deze reisgids is een uitgave van VVV Waterland van Friesland in opdracht van gemeente De Fryske Marren /// versie: Nederlands /// redactie: VVV Waterland van Friesland en De Reclameman (Eric van Lunzen) /// vormgeving: Frans van Dam (bliidd.nl) /// fotografie: Jurjen Backer Dirks, Foto Nathalie, Lydia Anema, Jurjen Rozeboom, Skydrone Sloten, Tom Goossens, Thomas Vaer Fotografie, Jolanda Siemonsma Fotografie, Wytse Müller Fotografie, Jan Tijsma, Content Troch Fardau, Liefsuithetnoorden.nl, Wanda Wandelt, Martin de Groot, Erik Hesmerg, Dico de Klein-IJ Fryske Gea, Kampeermeneer, Sjoerd Bracke & Cuno de Bruin, Gewoan Dwaan Fotografie, Jannie Hoekstra-Haringa e.a.

Duurzaam gedrukt in Friesland, met gereduceerde en gecompenseerde CO₂-uitstoot op FSC-papier.

Niets in deze uitgave mag worden gekopieerd zonder voorafgaande toestemming van de uitgever. De gegevens in deze reisgids zijn met zorg samengesteld. Ten aanzien van de juistheid van de inhoud hiervan kan echter geen aansprakelijkheid worden aanvaard. De uitgevers achten zich slechts gehouden tot verbetering in de eerstvolgende editie.

Reisgids Gaasterland is ontwikkeld door VVV Waterland van Friesland in opdracht van gemeente De Fryske Marren.

GAASTERLAND

Reis langs bossen, kliffen en meer

waterlandvanfriesland.nl/gaasterland

2500000003820